

วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง
อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน

นางสาวณัฐริดา ปูเงิน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

สิงหาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีคณะศิลปศาสตร์ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยพะเยา

(รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์พูนพงษ์ งามเกษม)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

สิงหาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน” ในครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ยายหล้า แก้วมี ยายบัวคำ ปวงมาลัย และลุงดา คำสา ซึ่งเป็นวิทยากรผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พระครูอุปถัมภ์ปัญญาาคม ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อ และคุณแม่เงิน ณ ลำพูนที่เป็นแรงใจให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอแสดงความกตัญญูตเวทิตา แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

ณัฐจิตา ปู่เงิน

ชื่อเรื่อง: วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ผู้ศึกษาค้นคว้า: ณัฐริดา ปูเงิน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: ศศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

คำสำคัญ: กะเหรี่ยง, เครื่องใช้ในการประกอบพิธีแต่งงาน, คติความเชื่อ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเครื่องใช้ในการพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง และวิเคราะห์สัญลักษณ์ของเครื่องใช้ในการพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ตามคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการคติชนวิทยา ด้วยการสืบหาชาวกะเหรี่ยงที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ จากนั้นได้ทำการสัมภาษณ์ การสังเกต และการมีส่วนร่วมในพิธีการแต่งงาน แล้วนำมาวิเคราะห์และนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. เครื่องใช้ในการพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน นั้นประกอบด้วย เงินก้อน, ไก่คู่, เหล้าต้ม, เลี่ยมมะเดื่อ, กระจับปี่, ย่าม, เลี่ยมเจ้าปาว, ซิ่น, น้ำต้น, ผ้าหม่ม, ตะกร้า, กระจับปี่, ฝ้ายมัดมือ, เลี่ยม, มีด

2. เครื่องใช้ในการพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ที่ใช้ในการประกอบพิธีแต่งงานดังกล่าวล้วนเป็นสัญลักษณ์อันบ่งบอกถึงความหมายของการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวใหม่ และการครองชีวิตคู่ ซึ่งสิ่งดังกล่าว สามารถอธิบายตามคติความเชื่อของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งสิ้น

Title: AN ANALYSIS OF THE SYMBOLS USED IN KAREN'S WEDDING CEREMONY AT BAN HUAYPING
IN THUNGHUACHANG DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

Researcher: Natthida Poongern, Independent study: M.A. (Thai), University of Phayao, 2016

Supervisor: Assoc. Prof. Premvit Vivattanaseth

Keywords: KAREN, REQUISITES IN WEDDING CEREMONY, KAREN'S BELIEFS

Abstract

This study aimed to study the tools used through Karen's wedding ceremony in Ban Huayping village in Thunghuachang district, Lumphun province, and to analyze the symbols of those tools according to Karen's beliefs. The study was based on folklore methodology; the Karens with the qualifications set were chosen as an interviewee. Observation and participation in their wedding ceremony were also taken into consideration for data collection. Then the data were analyzed and revealed descriptively.

Findings were as follows:

1. Requisites used in the Karen's wedding ceremony consisted of sum of money, two chickens, distilled spirit, shirts decorated with millets, a bamboo container (Kratib), a bag, a groom's shirt, a skirt, a water container made of clay, a blanket, a basket, a threshing basket, thread, a shovel and a knife.
2. Requisites used in the wedding ceremony of the Karen symbolized the meaning of commencement of new family and a couple life that can be explained according to the Karen's beliefs.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์.....	3
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง.....	4
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรม.....	11
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาสัญลักษณ์หรือ “ มายาคติ”.....	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	20
พื้นที่การศึกษา.....	20
วิทยาการ.....	33
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
เครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน.....	38
สัญลักษณ์ของเครื่องใช้ในประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ตามคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง.....	39

สารบัญ (ต่อ)

5	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	55
	ผลการวิจัย.....	55
	อภิปรายผล.....	57
	ข้อเสนอแนะ.....	58
	บรรณานุกรม.....	59
	ภาคผนวก.....	62
	ภาคผนวก ก ภาพถ่ายการสัมมนาวิทยากร.....	63
	ประวัติผู้วิจัย.....	65

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนหน่วยการปกครองในจังหวัดลำพูน.....	22
2	แสดงจำนวนหมู่บ้านเขตพื้นที่การปกครองแต่ละตำบลในพื้นที่อำเภอทุ่งหัวช้าง	26
3	แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือนของตำบลบ้านปวง.....	30

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แผนที่แสดงพื้นที่อาณาเขตจังหวัดลำพูน.....	23
2 ดอกไม้ประจำจังหวัดลำพูน.....	24
3 ต้นไม้ประจำจังหวัดลำพูน.....	24
4 แผนที่แสดงพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่น.....	27
5 นางหล้า แก้วมี.....	33
6 นางบัวคำ ปวงมาลัย.....	34
7 นายดา คำสา	35
8 เงินก้อน.....	38
9 ไก่คู่.....	40
10 เหล้า.....	41
11 เสื้อมะเดื่อ.....	42
12 กระจิบข้าว.....	43
13 ย่าม.....	44
14 เสื้อเจ้าป่า.....	45
15 ซิ่นแต่งงาน.....	46
16 ซิ่นเข้าหอ.....	47
17 น้ำตัน.....	48
18 ผ้าห่ม.....	49
19 ตะกร้า.....	50
20 กระจด.....	51
21 ฝ่ายมัดมือ.....	51
22 มีด.....	52
23 เสียม.....	53
24 สัมภาษณ์นางหล้า แก้วมี.....	62
25 สัมภาษณ์นางบัวคำ ปวงมาลัย.....	62
26 สัมภาษณ์นายดา คำสา.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญ

ประเพณีมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเพณีอันดีงามที่สืบทอดต่อกันมานั้น เป็นสิ่งที่ยึดถือประเพณีปฏิบัติสืบกันมาเป็นแบบแผนที่ดีงาม ประเพณีที่ดีงามในสังคมใด ๆ ย่อมคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์และการดำรงชีวิตที่สอดคล้องประสานกับธรรมชาติอย่างชาญฉลาดของมนุษย์ในกลุ่มชนนั้น ๆ จนอาจกล่าวได้ว่าประเพณีเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ และหล่อหลอมให้คนในสังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคีกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ประเพณีในชุมชนหรือสังคมส่วนใหญ่มักมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตหรือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีการแต่งงานเป็นพิธีกรรมที่สำคัญสำหรับวิถีชีวิตของชนชาวไทยที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ชายหญิงได้อยู่กันเป็นสามีภรรยากันอย่างถูกต้องตามประเพณี โดยเชิญญาติมิตรมาร่วมพิธีและเป็นสักขีพยาน นับว่าประเพณีการแต่งงานนั้น ทุกสังคมได้ให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะเป็นบ่อเกิดแห่งการรักษาไว้ซึ่งชาติพันธุ์ของตนเอง ถึงแม้ว่าชุมชนนั้นมีการนับถือศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษาที่ต่างกัน และด้วยความแตกต่างเหล่านี้ประเพณีจึงมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคม ชุมชนนั้น รวมถึงประเพณีการแต่งงานที่ย่อมแตกต่างกันไปด้วย

ประเทศไทยประกอบด้วยกลุ่มคนหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ ทั้งกลุ่มที่ตั้งรกรากมานานแล้ว และกลุ่มที่อพยพมาจากที่อื่น กะเหรี่ยงเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเป็นจำนวนมากในประเทศไทย มีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่าแต่หลังจากถูกรุกราน จึงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เอกสารบางฉบับระบุว่าคนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่บริเวณตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน เมื่อถูกขับไล่จึงอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานในระหว่างกลางเขตพม่ากับมอญ ต่อมาถูกพม่า รุกรานและกดขี่ เป็นเหตุให้ต้องอพยพไปอยู่บนภูเขา อย่างไรก็ตามไม่มีเอกสารใดที่ยืนยันว่า กะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด แต่สันนิษฐานว่าน่าจะอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย (สุเนตร ชุตินธรานนท์, 2556, หน้า 247)

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีเชื้อสายแบ่งเป็นหลายกลุ่มย่อยและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ได้แก่ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงคะยาห์หรือคาเรินนี และกะเหรี่ยงตองอูหรือปาโอ

(สังคิต จันทนะโพธิ, 2454, หน้า 13) กลุ่มชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนับถือผี มีความเชื่อเรื่องต้นไม้ ป่าใหญ่ ก้อนหินมานับถือศาสนาพุทธ ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยอาศัยอยู่แถบจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ ตาก อุทัยธานี กาญจนบุรีราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (พจนารถ เสมอมิตร, 2526, หน้า 56) ชาวล้านนาซึ่งอาศัยอยู่ตอนบนของ ประเทศไทยมักเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ยาง แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของชนเผ่า จึงมีการเรียกขานใหม่ว่า ปกาเกอญอ

ในแถบพื้นที่จังหวัดลำพูน มีกะเหรี่ยงตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตบริเวณอำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอสี บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้างเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีจำนวนประชากรของกะเหรี่ยง อาศัยมายาวนาน ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) มีครอบครัวของกะเหรี่ยงเพิ่มจำนวนที่ขยายวง กว้างไปถึง 300 ครอบครัว นับเป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่ใหญ่ที่สุดในเขตอำเภอทุ่งหัวช้าง (องค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านปวง, 2556) ซึ่งการเพิ่มจำนวนครอบครัวของชนเผ่านั้นก็มิวิธีที่เป็นที่ ยอมรับของสังคมชุมชน โดยส่วนใหญ่จะประกอบพิธีแต่งงานตามประเพณีของชาวกะเหรี่ยง ผู้วิจัยมีความสนใจในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้ศึกษาประเพณีการแต่งงานของบ้าน ห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เนื่องจากประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง ณ ที่ แห่งนี้ยังยึดมั่นและคงรักษาขนบประเพณีกลุ่มชนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งเป็นอีกรูปแบบตาม ประเพณีหนึ่งที่นำศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาถึงสิ่งที่เป็นของใช้ในการประกอบ พิธีแต่งงานอันเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความหมายของคำว่าการแต่งงานอันเป็นการเริ่มต้น ชีวิตครอบครัวใหม่ของสังคมตามประเพณีดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งผลของการศึกษาดังนี้ นอกจากจะทำให้ผู้สนใจศึกษาได้ทราบถึงคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่ได้สะท้อนผ่าน เครื่องใช้ในพิธีแต่งงานแล้ว ยังเป็นแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ อื่น ๆ กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้มั่นคงสืบไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
2. วิเคราะห์สัญลักษณ์ของเครื่องใช้ในประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ตามคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่นำมาศึกษา เป็นพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน
2. วิทยากรผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
 - 2.1 เป็นชาวกะเหรี่ยงโดยกำเนิดที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน และปัจจุบันยังคงอาศัยอยู่ ณ ที่ดังกล่าว
 - 2.2 มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
 - 2.3 เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากชาวกะเหรี่ยงว่ามีความรู้ในเรื่องพิธีกรรมดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงอย่างแท้จริง
3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม – ตุลาคม 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

กะเหรี่ยง หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งมีภาษาพูดเรียกว่า ภาษากะเหรี่ยง ซึ่งอาศัยอยู่บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน

เครื่องใช้ในการประกอบพิธีแต่งงาน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน

คติความเชื่อ หมายถึง การยอมรับและเชื่อถือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันมีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความหมายของเครื่องใช้ในการประกอบพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน
2. ทราบถึงคติความเชื่อผ่านเครื่องใช้ในการประกอบพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน
3. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสืบสานประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน
4. เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับชาติพันธุ์อื่น ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประเพณี เครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง
 - 1.2 วัฒนธรรมและประเพณี
 - 1.3 วิธีการดำเนินชีวิต
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรม
3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาสัญลักษณ์หรือ “ มายาคติ”
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

1.1 ประวัติความเป็นมาของชนเผ่ากะเหรี่ยง

ในด้านประวัติศาสตร์ ชาวกะเหรี่ยงสืบเชื้อสายมาจากเผ่ามองโกล ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นเผ่าแรกสุด ที่ตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ติดกับต้นแม่น้ำแยงซีเกียงในทะเลทรายโกบี ซึ่งรู้จักกันว่า Land or the Flowing sand (ดินแดนแห่งทรายไหล) จากสถานที่ดังกล่าว ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อพยพเดินทางเข้ามายังทางใต้ของแม่น้ำ สร้างแหล่งพำนักอาศัยอยู่ในพื้นที่ในชัฏภูมิ ซึ่งเป็นสภาพพม่าขณะนี้ ประมาณปีพุทธศักราช 739 หรือประมาณ 1,788 ปี มาแล้ว ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเข้ามาสู่ดินแดนอินโดจีนตามสายน้ำสำคัญ 3 สายคือ พวกแรกเมื่อ 1,128 ปีก่อนคริสตกาล กลุ่มที่ 2 อพยพเข้ามาเมื่อ 799 ปีก่อนคริสตกาล กลุ่มสุดท้ายเข้ามาเมื่อ 741 ปีก่อนคริสตกาล

การอพยพเข้ามาในเส้นทางที่ 1 ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มนี้อพยพเข้าไปในดินแดนที่เป็นประเทศพม่าในปัจจุบันตามสายน้ำอิรวดี ลงไปตามที่ราบลุ่มปากแม่น้ำอิรวดี หรือเดลต้าในพื้นที่เมืองแปร เฮนซาตะ พะสิม หรือบะเส่ง เมืองละเกิง หรือ ย่างกุ้ง ชาวกะเหรี่ยงพื้นที่แห่งนี้ เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาสูงในสมัยที่อังกฤษปกครองพม่า

การอพยพเข้ามาในเส้นทางที่ 2 ชาตัพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มนี้อพยพเข้ามาตามสายน้ำ สาละวิน แม่น้ำสะโตง สายน้ำเมย และแม่น้ำตะนาวศรี โดยมีชุมชนที่หนาแน่นอยู่ที่เมืองตองอู ผาปูน ผาอ่าง ท่าตอน เมาะละหม่าง พะโค (หงสาวดี) กะเหรี่ยงกลุ่มนี้อยู่ปะปนกับชาวมอญ เมืองที่สำคัญที่เป็นที่กล่าวถึงของชาวกะเหรี่ยง คือ เมืองตองอู ซึ่งเป็นเมืองเก่าดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงสกอ ส่วนกะเหรี่ยงโพล่ง เมืองดั้งเดิมที่บรรพบุรุษของพวกเขาได้ตั้งหลักฐานมั่นคงเรียกเมืองนั้นว่า “กวยเกอบ่อง” เมืองคฺยอ ณ ที่เมืองนี้เป็นพื้นที่ราบ มีภูเขาหินตั้งอยู่เด่นเป็นสง่าท่ามกลางที่ราบเป็นที่นาเว้งว่าง พวกเขาถูกพม่า มอญ และคนไทยกวาดต้อนกระจัดกระจายไปตามที่ต่าง ๆ พวกเขามีความเชื่อว่า ลักวันหนึ่งพวกเขาจะได้กลับมารวมตัวกันอีกครั้งที่เมืองกวยเกอบ่องนี้

การอพยพเข้ามาในเส้นทางที่ 3 ชาตัพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มนี้อพยพเข้ามาตามสายน้ำ แม่โขง แม่น้ำเจ้าพระยา เข้ามาอยู่ในอินโดจีน คือในดินแดนกัมพูชา และถอยร่นกลับขึ้นมาทางเหนืออีกครั้ง และบางส่วนก็ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย (วีระ บวรมโนกุล, 2539, สื่อออนไลน์)

เมื่อเข้ามายังดินแดนของไทย ชาตัพันธุ์กะเหรี่ยงได้ตั้งรกรากในพื้นที่ที่มีความหลากหลายกันออกไปตามเส้นทางที่เข้ามา และกระจัดกระจายไปยัง 15 จังหวัดในประเทศไทย ซึ่ง สมัยสุทธิธรรม (2541, หน้า 8-45) ได้แบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ภาคเหนือ จำนวน 7 จังหวัด คือ เชียงราย, เชียงใหม่, ลำพูน, ลำปาง, แพร่ แม่ฮ่องสอนและน่าน
2. ภาคตะวันตก จำนวน 6 จังหวัด คือ ตาก, กาญจนบุรี, ราชบุรี, เพชรบุรี, ประจวบคีรีขันธ์และกำแพงเพชร
3. ภาคกลาง จำนวน 3 จังหวัด คือ สุพรรณบุรี, สุโขทัยและอุทัยธานี

อย่างไรก็ตาม ชาตัพันธุ์กะเหรี่ยงที่ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาานานกว่า 200 ปีมาแล้วนั้น มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะและการดำเนินชีวิต ซึ่งขวัญชิวัน บัวแดง (2549, หน้า 7) ได้จำแนกชื่อเรียกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามที่นักวิชาการกลุ่มภาษาศาสตร์แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ

1. กะเหรี่ยงสะกอ (Skaw Karen)
2. กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen)
3. กะเหรี่ยงคะยาร์ หรือคาเร็นนี่ The Kayah (Karenni)
4. กะเหรี่ยงตองตู หรือปาโอ (Taungtho หรือ Pa-O)

ซึ่งสอดคล้องกับ สังคีต จันทนะโพธิ ที่ได้กล่าวถึง กะเหรี่ยงที่เข้ามายังไทยว่ามีคำเรียกในลักษณะที่แตกต่างกัน ถึงแม้จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่อาจเรียกแตกต่างกัน เช่น

ปกากะเอย (สกอว์) โปลง (โปว์) ตองลู้ (ปะโอ) บะแก (บะเว) แต่เมื่อคำว่า ปกากะเอย ถูกเลือกใช้และยอมรับกันอย่างแพร่หลาย เป็นคำที่บ่งบอกถึงความมีศักดิ์ศรีมากกว่าคำว่ากะเหรียง และยาง คำเรียกอื่น ๆ จึงเป็นคำที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ถือว่าเป็นคำที่ดูถูกและมิ่นยทางลบ และเป็นคำที่ผู้อื่นใช้เรียก ไม่ได้เป็นคำที่เจ้าของใช้เรียกชื่อตนเอง (สังคีต จันทนะโพธิ, 2554, หน้า 13)

ชาติพันธุ์กะเหรียงจึงเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในบรรดาชาวเขาด้วยกันที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ในปัจจุบันจำนวนประชากรกะเหรียงที่อยู่ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถยืนยันตัวเลขได้ชัดเจน

1.2 วัฒนธรรมประเพณีชนเผ่ากะเหรียง

วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุก ๆ อย่างรวมทั้งบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้ต่าง ๆ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมขึ้นที่เป็นการสืบทอดกันมาโดยทางการสื่อสารหรือส่งสัญลักษณ์ ไม่สามารถตัดทอนโดยกรรมพันธุ์ มนุษย์ได้เรียนรู้วัฒนธรรมโดยอาศัยคำพูดท่าทาง เช่น การที่นกยูงสร้างรังได้นั้นเป็นการตัดทอนทางกรรมพันธุ์ แต่การที่มนุษย์รู้จักสร้างบ้านพักที่อยู่อาศัยนั้นเป็นถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้คล้ายกัน ดังนี้

พระยาอนุমানราชชน (ม.ป.ป., หน้า 6) กล่าวว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวมถ่ายทอดกันได้ เขาอย่างกันได้

เมื่อผลิตผลของส่วนรวมทุกอย่างที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจึงก่อให้เกิดการสืบทอดของบรรพบุรุษให้ลูกหลาน เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (บรรจง สกฤษชาติ, 2526, หน้า 56) ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย หิรัญโต ที่ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมคือ มรดกทางสังคมที่ได้ตัดทอนมาเป็นสมบัติของมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน และนำมาใช้ในการครองชีวิตเป็นแบบแผนแห่งการครองชีวิต (Design of Living) หมายความว่า วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับที่ทำการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ไปว่าจะต้องทำอะไร และทำอะไร คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร อะไรดี อะไรชั่ว วัฒนธรรมมิได้หมายความว่า การเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติงานได้เหมาะสม หรือความเป็นผู้มีจิตใจสูงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างและรับมาปฏิบัติสืบทอดมา

จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมมีความครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้สร้างระเบียบ

กฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความ เชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยได้วิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน

ส่วนประเพณีที่มีการใช้คู่กับวัฒนธรรมนั้น ถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติ สืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคมของไทยในแต่ละภูมิภาค เหมือนกัน เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่าง ๆ จนกลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นดีอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ ดังที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ ดังนี้

พระยาอนุมานราชธน (2514, หน้า 37) กล่าวว่า ประเพณีเป็นความประพฤติที่ชน หมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบทอดกันมานาน ถ้าใครในหมู่ ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณี หรือผิดจารีตประเพณี

สมคิด เกียรติภูมิ (2554, หน้า 45) อธิบายว่าประเพณีของแต่ละสังคมชุมชนเป็น ความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม สืบทอดกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน และเป็นสิ่งที่แต่ละสังคมนิยมยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมากลายเป็นแบบแผนที่ตั้งงาม ทั้งนี้ การปฏิบัติตามประเพณีย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขบ้าง คงไว้บ้าง ประเพณีจึงเป็นสิ่งที่ แสดงถึงสัญลักษณ์ของชาติ ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ต้องมีประเพณีประจำท้องถิ่นหรือชุมชน ประจำชาติของตนซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายที่ปรากฏใน พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน ที่ได้ อธิบายความหมายของประเพณีไว้ว่าเป็น ขนบธรรมเนียมแบบแผน ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ ยึดถือเป็นแบบแผน และได้ทำการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ประพฤติปฏิบัติตามกันต่อไป (พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1236)

โดยสรุปแล้ว ประเพณี จึงเป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมใน สถานการณ์ต่างๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ถ้าคนใดในสังคมนั้น ๆ ผ่าฝืนมักถูก ตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในสังคมระดับประเทศชาติ มีทั้งประสมกลมกลืนเป็นอย่าง เดียวกัน และมีผิดแผกกันไปบ้างตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น แต่โดยมากย่อมมีจุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเฉพาะส่วนปลีกย่อยที่เสริมเติมแต่งหรือดัดทอนไปใน แต่ละท้องถิ่น

เมื่อมองวัฒนธรรมและประเพณีของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีสิ่งๆ ที่แสดงออกให้เห็น หลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นกิจกรรมและโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัด และมีความสำคัญ รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งๆ ที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้น ด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกเขาของตน เช่น

1.2.1 ถิ่นที่อยู่อาศัย

กมลวรรณ สายปินตา (2547, หน้า 19) กล่าวถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงส่วนมากจะกระจุกกระจายตั้งอยู่ตามไหล่เขา ในแถบภาคเหนือของประเทศไทย แต่ละหมู่บ้านจะมีตั้งแต่ขนาดเล็ก 3-4 หลังคาเรือน ไปจนถึง 30-40 หลังคาเรือน แต่ละหมู่บ้านของกะเหรี่ยง แม้จะเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ หรือขนาดย่อม ก็ถือว่าเป็นหมู่บ้านตามประเพณี และมีหัวหน้าหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน โดยทั่วไปเมื่อกะเหรี่ยงได้ตั้งหมู่บ้านแล้วก็มักจะอพยพพร้อมกันไปอีกเหมือนชาวเขาเผ่าอื่น ๆ กะเหรี่ยงยังชีพด้วยการทำนาควบคู่กับการทำไร่ ในระบบหมุนเวียน และถือได้ว่ากะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าเดียวที่รู้จักอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธาร เพราะในหมู่บ้านจะถูกกำหนดเขตเอาไว้อย่างชัดเจน ทั้งเขตที่ตั้งบ้านเรือน และเขตพื้นที่ไร่ ทำนา บ้านของกะเหรี่ยงมีลักษณะเป็นบ้านยกพื้นสูงจากดินราวเมตรกว่า ๆ ส่วนใหญ่จะปลูกบ้านหลังเล็ก ๆ คล้ายกระท่อมหรือทับมีขนาดพอดีสำหรับสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก ลักษณะของพื้นบ้านและบ้านเป็นไม้ไผ่สับฟาก หลังคามุงด้วยใบตองตึงหรือหญ้าคา ภายในมีห้องโถงเป็นห้องเดียว โดยมีเตาอยู่กลางบ้าน สำหรับใช้หุงต้มอาหารและให้ความอบอุ่น มีลักษณะเป็นกระบะดินและก่อเตาไฟอยู่ตรงกลางบ้าน ทุกคนในหมู่บ้านจะช่วยกันสร้างบ้านให้เสร็จในวันเดียว การปลูกสร้างบ้านชาวกะเหรี่ยงมักนิยมสร้างด้วยไม้ไผ่ทั้งหลัง โดยมุงหลังคาคลุมตลอด บ้านบางหลังอาจจะมีชานบ้านยื่นออกมาสำหรับเป็นบันไดพาตขึ้นไปบนบ้านได้ การปลูกสร้างบ้านลักษณะหลังคาคลุมเช่นนี้ จึงทำให้ห้องภายในบ้านดูทึบและมีดี บ้านกะเหรี่ยงแต่ละหลังมักจะปลูกใกล้ชิดกันและมีรั้วข้าวแยกออกจากตัวบ้านต่างหาก

1.2.2 ระบบสังคมกะเหรี่ยง

องค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา (2551, หน้า 45) ได้อธิบายถึงระบบสังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมเกษตรกรรมมีลักษณะการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพ ปลูกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยทำนาแบบขั้นบันได และการทำไร่ข้าวแบบไร่หมุนเวียน การปลูกข้าวของกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเจ้าด้วยการทอน้ำจากลำห้วย ลำธาร ซึ่งอยู่สูงกว่าพื้นที่ทำนา โดยทำพื้นที่ตามหุบเขาเป็นแบบขั้นบันได การทำไร่ข้าวหรือปลูกพืชใด ๆ ก็ตาม จะทำเพียงปีละครั้ง สัตว์เลี้ยงในสังคมกะเหรี่ยงมี วัว ควาย สัตว์เหล่านี้เลี้ยงเอาไว้ใช้งานเกษตรกรรม ส่วนไก่ และหมูใช้สำหรับบวงสรวงผีบรรพบุรุษในบ้านหรือหมู่บ้าน

1.2.3 ระบบครอบครัว

ศุภชัยวิชัยชาวเขา (2526) กล่าวว่า ระบบครอบครัวของกะเหรี่ยงเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว อยู่กันแค่พ่อแม่ลูกเท่านั้น หรือหากมีญาติพี่น้อง เช่น ตา ยาย ก็จะเป็นญาติทางฝ่ายมารดาเท่านั้น แต่ลักษณะครอบครัวผสมแบบนี้จะมีไม่มากนัก สังคมกะเหรี่ยงนับถือญาติฝ่ายมารดา โดยผู้หญิงจะเป็นใหญ่ในบ้าน เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายจะต้องไปอยู่บ้านของฝ่าย

หญิง นับถือพ่อแม่และญาติของฝ่ายหญิง เมื่ออยู่บ้านของพ่อแม่ของฝ่ายหญิงได้ครบ 1 ปี หรือมีการแต่งงานเกิดขึ้นในบ้านนี้ อีกกรณีที่มีลูกสาวหลายคน ลูกชายและลูกสาวคนแรกจะต้องแยกบ้านไปสร้างที่อยู่ใหม่ บริเวณใกล้ ๆ บ้านพ่อแม่ฝ่ายของหญิงนั่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นอาณาจักรของฝ่ายหญิง ลูกสาวคนสุดท้ายของเท่านั้นจึงจะได้อยู่กับพ่อแม่ได้แม้จะแต่งงานแล้วก็ตาม และอาจจะอนุญาตให้ผู้ใดมาอยู่ร่วมด้วยกันได้ การตัดสินใจเกี่ยวกับพิธีกรรมในครอบครัวเป็นเรื่องของฝ่ายหญิงที่จะจัดการ ขณะที่ผู้ชายเป็นเรี่ยวแรงในการทำมาหากินและสร้างบ้าน แต่ฝ่ายหญิงจะเป็นเจ้าของและมีอำนาจมากกว่า กะเหรี่ยงที่แต่งงานแล้วจะอยู่กันแบบผัวเดียวเมียเดียวตลอดไป ไม่มีหย่าร้าง หรือมีเมียช้อย โดยฝ่ายหญิงจะเป็นใหญ่ในบ้าน แต่นอกบ้านแล้วฝ่ายชายจะเป็นใหญ่ ซึ่งเกิดลักษณะการประนีประนอมกันอย่างมากในครอบครัวกะเหรี่ยง

1.2.4 ความเชื่อของกะเหรี่ยง

สังคีต จันทนะโพธิ (2554, หน้า 47) ได้กล่าวถึง ความเชื่อของหมู่บ้านกะเหรี่ยงนั้นไม่มีสถานที่สำหรับบูชา ไม่มีลานบ้านหรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ชาวเขาเผ่าอื่น ๆ แม้กะเหรี่ยงส่วนมากจะนับถือผี ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ ในขณะเดียวกันมีความเชื่อว่าผีของกะเหรี่ยงจะมีอยู่ทุกหนทุกแห่งในป่า ในไร่นา ในลำธารทั่วไป ดังนั้น ผีและวิญญาณจึงเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมและค่านิยมของชาวกะเหรี่ยงอยู่หลายประการ เช่น การลักขโมยเป็นความผิด แม้ไม่มีใครเห็นแต่ผีและวิญญาณ ย่อมลงโทษได้ การเลี้ยงดู พ่อแม่ที่แก่ชราด้วยความเชื่อว่ามีวิญญาณของบรรพบุรุษ คือ ผีบ้านผีเรือน จะให้ความคุ้มครองให้บันดาลลูกหลานนั้นอยู่เย็นเป็นสุข หรือมีการอยู่แบบผัวเดียวเมียเดียวไปตลอดชีวิต และไม่ประพฤติดูถูกผิดเมียผู้อื่นซึ่งเป็นการผิดผีอย่างรุนแรง เป็นต้น เนื่องจากความเชื่อและศาสนาของกะเหรี่ยงนั้นผูกพันอยู่กับผีและวิญญาณอย่างแน่นแฟ้น หากใครทำผิดประเพณี ผีก็จะโกรธและลงโทษด้วยการทำให้เจ็บไข้ได้ป่วยหรือเกิดเหตุร้ายต่าง ๆ เช่น ฝนแล้ง สัตว์เลี้ยงตาย และสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ทราบสาเหตุ การขอโทษผีหรือขอให้ผียกโทษไม่โกรธเคือง ก็จะต้องประกอบพิธีกรรมตามประเพณี ด้วยการเลี้ยงผี ซึ่งประกอบด้วยเหล้าและอาหาร ผีที่กะเหรี่ยงนับถือมีอยู่ 2 อย่าง คือ ผีดีและผีร้าย ผีดีคือผีบ้านซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาหมู่บ้าน หรือผีเจ้าที่นั่นเอง และผีเรือน คือ ผีบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่า ที่ตายไปแล้ว วิญญาณยังคงเวียนคุ้มครองลูกหลานอยู่ ชาวกะเหรี่ยง จะมีพิธีเช่นบวงสรวงบูชาผีเรือนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ปลอดภัยจากการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือรอดพ้นจากภัยทั้งปวง นอกจากการเลี้ยงผีบ้านผีเรือนแล้ว กะเหรี่ยงยังมีพิธีเลี้ยงผีไร่ผืนนา ผีป่า ผีตอย อีกด้วย ทั้งนี้จะอาศัยหมอผีผู้มีความรู้ในเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนต์คาถา เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเหล่านี้ ส่วนผีร้ายมักอยู่ตามป่าเขาลำธารทั่วไปซึ่งจะทำหน้าที่คอยลงโทษผู้ที่ผ่านไปให้ได้รับความเดือดร้อน เช่น ป่วยไข้จึงต้องทำพิธีกรรมดังเช่นผีดีด้วย ดังนั้น ความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณของกะเหรี่ยง จึงมีผลดีต่อสังคม

กะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก และทำให้เกิดคุณธรรมขึ้น เพราะไม่มีใครกล้าทำผิดแม้ต่อหน้าและหลัง หลัง เพราะแม้คนไม่เห็นแต่ผีย่อมเห็นเสมอ นอกเหนือจากการนับถือผี กะเหรี่ยงยังนับถือศาสนาพุทธและคริสต์อีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมขึ้น เช่น ประเพณีปีใหม่ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีเกี่ยวสาว และประเพณีแต่งงาน หรือแม้กระทั่งประเพณีงานศพ เป็นต้น

1.3 วิถีชีวิตการดำเนินชีวิต

ระบบความเชื่อของกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยกะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับสิ่งที่ลึกลับ ความเชื่อถือของกะเหรี่ยงได้แผ่แทรกซึมและมีอิทธิพลมากต่อการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนั้นคนกะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญในทางศาสนามาก นั่นคือการนับถือผีและพุทธรวมกัน ผีที่นับถือซึ่งมีความสำคัญ ได้แก่ ผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ และผีต่าง ๆ ที่สิงสถิตอยู่ตามป่า ภูเขา ลำห้วย ไนไร่ ไนนา ในหมู่บ้าน และในเรือนของตนเอง เป็นต้น ผีที่ถือว่าเป็นผีร้ายนั้นเชื่อว่าเป็นผีที่จะทำให้ประสบภัยพิบัติทั้งปวงจึงต้องมีการเอาอกเอาใจด้วยการเซ่นสังเวยด้วยอาหารต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ หมู,ไก่,เหล้า,ข้าว,ขนม นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงยังขึ้นชื่อในเรื่อง “ความเป็นคนรักป่า” และ “ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ” ทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์กับป่าและธรรมชาติ ตลอดจนมีพิธีกรรมที่แฝงเรืองของจารีตในการใช้ชีวิตร่วมกันกับธรรมชาติของพวกเขา ดังคำกล่าวที่ว่า “ชาวกะเหรี่ยงถือว่า การที่จะทำอะไร ก็ต้องเคารพธรรมชาติก่อนทำอะไรก็ตาม เช่น การทำไร่ก็ต้องทำพิธีก่อนและต้องมีผู้อาวุโสไปขออนุญาตเจ้าป่าเจ้าเขา โดยมีพิธีเลี้ยงผีกันก่อนที่จะเริ่มทำการปลูก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในสมัยก่อนนั้นละเอียดอ่อนและ ‘นับถือธรรมชาติ’ มาก” ซึ่ง อุษา ตั้งธรรม (2555, หน้า 26-27) กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงนับถือผีมีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด ในภายหลังแม้หันมานับถือศาสนาพุทธ และคริสต์ แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องของใช้ในพิธีการแต่งงาน ความเชื่อในเรื่องบรรพบุรุษ

อย่างไรก็ตาม รัชกรณ์ อุแสง (2541, หน้า 62) กล่าวถึงความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงดังนี้

1. ระบบความเชื่อในการตั้งถิ่นฐานที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันในการเลือกพื้นที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะการตั้งหมู่บ้าน ที่เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่เป็นหมู่คณะ เนื่องจากการเลือกพื้นที่มีขั้นตอนที่ละเอียดอ่อนในพิธีกรรมต่างๆของชนเผ่า
2. ความเชื่อเกี่ยวกับครอบครัว เมื่อหญิงชายที่โสดได้ทำพิธีแต่งงานอย่างถูกต้องตามประเพณีแล้ว ในครอบครัวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า เพศหญิงเป็นเพศของมารดาอย่าอมให้

ความสำคัญมากกว่าเพศชาย โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษของครอบครัว จะต้องทำอย่างต่อเนื่องทุกปี

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องญาติ ระบบความเชื่อของเครื่องญาติพี่น้องที่เกิดจากตระกูลเดียวกันนั้นจะไม่สามารถแต่งงานกันได้ เพราะชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่ามีผีเจ้าริตประเพณี

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรม

สภาพของสังคมไทยนั้นมนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ซึ่งปรากฏการณ์หลายอย่างที่มีผลกระทบต่อชีวิตที่มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบหรืออธิบายได้ เป็นเหตุให้มนุษย์เกรงกลัวและเคารพธรรมชาติ กลัวในสิ่งที่มนุษย์มองไม่เห็น เมื่อต้องการความปลอดภัยในชีวิต จึงมีการอ้อนวอน ขอร้อง ตามแต่ที่มนุษย์ในชุมชนนั้น ๆ จะคิดค้น เมื่อประสบผลสำเร็จจึงกลายเป็นความเชื่อ และพัฒนาเป็นพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติสืบมา อันเป็นที่มาของประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทย

อย่างไรก็ตาม คนในสังคมแต่ละชุมชนได้คิดค้นกรรมวิธีขึ้นมา เพื่อใช้เป็นสิ่งปลอบประโลมยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยผ่านพิธีกรรม ซึ่งเมื่อกล่าวถึงพิธีกรรมได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงพิธีกรรมไว้ต่างกันออกไป ดังนี้

ศิริพร ณ ถลาง (2552, หน้า 364) ได้กล่าวถึงความหมายของพิธีกรรมว่าเป็นเรื่องของกลุ่มชน เป็นการ “รวมพลัง” ของคนในชุมชนสังคม การประกอบพิธีกรรม ทำให้สมาชิกรู้สึกมั่นคงอบอุ่น สร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน พิธีกรรมจึงเป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน

สุวรรณ กลิ่นพงศ์ และคณะ (2552, หน้า 1) ได้อธิบายว่า พิธีกรรมเป็นการกระทำที่มนุษย์เราสมมติขึ้นเป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธีเพื่อใช้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป

สุริยา สมุทคุปต์ และคณะ (2540, หน้า 223) ได้อธิบายถึงที่มาของพิธีกรรมในสังคมไทยที่มีการสืบทอดมายาวนานนั้น เป็นภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถอ่าน รับรู้ และเข้าใจได้จากการพิจารณาสัญลักษณ์ คำพูด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทพิธีกรรม

โดยสรุป พิธีกรรม เป็นกิจกรรมการรวมของกลุ่มชนที่มีการสมมติพิธีการเป็นขั้นตอนในการประกอบกิจกรรมความเชื่อ ผ่านสัญลักษณ์ คำพูด และพฤติกรรม เพื่อความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวัง และเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

เนื่องจากสภาพสังคมไทยทุกกลุ่มชนต่างมีพิธีกรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง จึงทำให้พิธีกรรมมีความสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของกลุ่มชน

ความสำคัญของพิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณี และวัฒนธรรมที่เน้นเรื่องจิตใจเป็นสำคัญ โดยจุดมุ่งหมายสำคัญนั้น มนุษย์ในสังคมที่เจริญแล้วต่างมีประเพณี และพิธีกรรมที่เฉพาะของตนได้สร้างขึ้น เพื่อให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจ และเป็นเครื่องชี้ถึงความสามัคคี ความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนา ควบคู่ไปกับความเชื่อในอำนาจ สิ่งเหนือธรรมชาติที่มีเพียงแคใจเท่านั้นสัมผัสได้

อย่างไรก็ตามในการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้มีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือแก่ตัวผู้เข้าร่วมและผู้ที่ยกย่อง ต้องอาศัยองค์ประกอบในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ คือ

1. ตัวพิธีกรรม เป็นการกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ และนำไปสู่ผลที่ต้องการอันเป็นเครื่องน้อมนำศรัทธาที่จะพาเข้าสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่จัดกิจกรรมนั้น ๆ และสามารถน้อมนำให้ผู้ศรัทธาเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้น

2. พิธีการ เป็นขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนจบพิธี เพื่อให้การจัดกิจกรรมในพิธีนั้น ๆ เป็นไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อย และสวยงาม อันนำมาซึ่งความศรัทธา และความเชื่อในการจัดกิจกรรมร่วมกันทั้งในส่วนผู้ที่เข้าร่วมพิธี และผู้ที่ยกย่อง

3. พิธีกร เป็นผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ โดยทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านพิธีการ ประสาน ควบคุม และกำกับพิธีการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามกำหนดการ (กรมการศาสนา, 2556, หน้า 15)

องค์ประกอบอื่นของการประกอบพิธีกรรม ศิราพร ณ ถลาง (2552, หน้า 365) ยังได้กล่าวถึง “ตำนาน” ว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งของการเกิดพิธีกรรม ซึ่งเป็นเรื่องเล่าประเภทตำนาน อธิบายเหตุผล และเป็นที่มาในการประกอบพิธีกรรมที่เป็นนามธรรม ซึ่งตำนานปรัมปรา มีการบรรจุรหัสของความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งนำมาใช้ในการอธิบายพิธีกรรม กำหนดศีลธรรม กำหนดกฎเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติให้สมาชิกในสังคมเป็นไปในทางที่ดี

ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบยังมีอีกหลายประการที่สามารถอธิบายและมีความจำเป็นในการประกอบพิธีกรรมของมนุษย์ให้น่าเชื่อถือมากขึ้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวไว้ว่าพิธีกรรมจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ความเชื่อ (Believe) หรือความศรัทธา (Faith) พิธีกรรมจักเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเชื่อความศรัทธาต่อลัทธิศาสนานั้น ๆ เช่น เชื่อว่ามีพระเจ้า เชื่อว่าได้ทำเปตพลีแล้วญาติที่ล่วงลับไปแล้วจักได้รับกุศลที่ได้อุทิศไป ฯลฯ

2. ผู้ประกอบพิธีกรรม หมายถึง ผู้ที่สามารถจะสื่อสารโลกมนุษย์นี้ไปยังสภาวะที่ลึกลับหรืออำนาจลึกลับที่คนธรรมดาไม่สามารถสื่อไปได้ จึงต้องอาศัยผู้ประกอบพิธีกรรม เป็นผู้สื่อความต้องการไปสู่อำนาจลึกลับ เช่น พระเจ้า เทพเจ้า เทวดา ผี ฯลฯ

3. ภาษา การสื่อสารระหว่างมนุษย์กับอำนาจลึกลับ หรือ พระเจ้า เทพเจ้า ผู้ประกอบพิธีมักจะใช้ภาษาที่ผิดไปจากภาษามนุษย์สามัญกลุ่มนั้น ๆ ใช้หรือบางครั้งก็จะใช้สัญลักษณ์ และการทำนาย เป็นการสื่อสารจากอำนาจลึกลับนั้นมาสู่มนุษย์

4. พิธีกรรมนั้น ๆ มีผลต่อจิตใจผู้กระทำกล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตามพิธีกรรมศาสนาแล้วจะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดกำลังใจที่จะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ตนเองประสบอยู่ได้

5. การใช้สัญลักษณ์ คือ ในการจัดพิธีกรรมแบบต่าง ๆ จะต้องมีอุปกรณ์ เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องเช่นต่าง ๆ ตลอดจนจนการแสดงกิริยาท่าทาง เช่น ทำร้ายจำ การประนมมือ การไหว้ เป็นต้น

6. การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อทางเสียง มีการขับร้อง บรรเลงดนตรี เพื่อให้เกิดความสงบ และเอิบอิมใจ เพื่อให้พิธีกรรมนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553, หน้า 12-13)

พิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชน ซึ่งลักษณะของพิธีกรรม ได้ก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านจิตใจ เป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ และศาสนา ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมของแต่ละสังคมและชุมชนนั้น มีการผสมผสานขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นให้เข้ากับพิธีกรรมเพื่อให้มองเห็นวิถีชีวิตชุมชน (วันดี จันทร์ประดิษฐ์, 2542, หน้า 9) ซึ่งแยกพิธีกรรมได้เป็น 10 ประเภท คือ

1. พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ อาทิ สวดมนต์ บำเพ็ญภาวนา กราบไหว้ครูบาอาจารย์ เทพยดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2. พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว เป็นการกระทำในกรณีที่สถานการณ์ยังไม่อำนวยหรือพิธีกรรมที่กระทำเป็นประจำ เช่น พิธีการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาสถิตชั่วคราวแล้วเชิญกลับ

3. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชำระล้างบาป เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศจีนและอินเดีย กระทำพิธีจะเป็นวันก่อนวันเพ็ญ และเดือนแรมในแต่ละเดือน

4. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเลี้ยงราชบัณฑิต หรือนักปราชญ์

5. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

6. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปิดปฐมฤกษ์ ด้วยการกระทำในฤกษ์งามยามดีสำหรับสถานที่ หรือการทำงาน

7. พิธีกรรมเฉพาะบุคคล เป็นการกระทำในโอกาสอันพึงเกิดความปิติ เช่น แต่งงาน โคนจุก

8. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี เป็นพิธีที่หน่วยงานราชการ หรือประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดวัน โดยประชุมกัน เช่น วันพีชมงคล ประเพณีทำขวัญข้าว

9. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอ้อนวอนพระเจ้า เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล และความสมหวัง

10. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการพลีสุกกรรม หรือการบูชาครู จะกระทำเพียงปีละครั้ง (ปกรณ์ ต้นสกุล, 2551, หน้า 9-10)

พิธีกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา ให้คนในกลุ่ม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คุณค่าของพิธีกรรม นอกจากให้คุณค่าด้านจิตใจ กล่าวคือช่วยให้มนุษย์มีความมั่นคงทางจิตใจยิ่งขึ้น มีความสบายใจขึ้น เพราะพิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับการขอรับรองให้อำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจช่วยให้เกิดคุณธรรมขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติ เช่น ความมีสติ ความสามัคคี ความเป็นระเบียบประณีตงดงาม เกิดความฉลาด (ศิริพร ณ ถลาง, 2552, หน้า 365) และยังให้คุณค่าในด้านอื่นที่ก่อให้เกิดสิริมงคล และมีความสุขอีกหลายประการ เช่น

1. ทำให้มีโอกาสสร้างบุญกุศล เช่น ทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ สดับรับฟังพระธรรมเทศนา มีความสุขใจไร้ความทุกข์ สนุกสนาน ได้พบปะกันระหว่างญาติพี่น้อง หนุ่มสาว หรือได้แสดงความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้ที่เรารัก เคารพนับถือหรือผู้มีพระคุณแก่ตน และบุคคลทั่วไป

2. ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการเสริมสร้างสามัคคี ความรักใคร่ปรองดองระหว่างคนในสังคมเดียวกัน ญาติพี่น้อง บุตรธิดา และบิดามารดา

3. มีให้จิตใจแจ่มใส เบิกบาน เมื่อได้สร้างบุญกุศลร่วมกัน

4. ได้รับความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การละเล่น หรือมีกิจกรรมร่วมกัน ตามประเพณีของท้องถิ่น และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้น

5. เมื่อทำความดี ทำถูกต้องตามที่สังคมนั้น ๆ นิยมประพฤติกันจะทำให้สัมฤทธิ์ผลตามที่ปรารถนาได้ จึงมีการประพาศสืบทอดกันมา (บุญมี แก่นแก้ว, 2547, หน้า 4)

3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาสัญลักษณ์หรือ “มายาคติ”

ในยามที่เราพบเห็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์มันขึ้นมา หากเพียงแต่เรามองเห็นมันอยู่แค่ที่ตรงหน้าเราหรือเห็นเพียงแต่ประโยชน์ใช้สอยจากของสิ่งนั้น ถือว่าเรายังมองไม่เห็นนัยยะแฝงหรือความหมายแฝงที่อยู่ภายในของสิ่งนั้น “มายาคติ” นั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตามนุษย์อย่างเปิดเผย แต่มนุษย์ต่างหากที่คุ้นเคยกับสิ่งเหล่านี้เสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรม มนุษย์หลงคิดไปว่าค่านิยมที่ยึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก เป็นแนวคิดที่มีต้นตอมาจากงานศึกษาด้านมานุษยวิทยาที่บอกว่า ในกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมจะมีการสร้างรูปแบบคติแบบต่าง ๆ ขึ้นมา มายาคติในเรื่องต้นกำเนิดของมนุษย์ ประวัติของการเกิดภูเขา ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงหน้าที่

ของมายาคติว่า ภายใต้สังคมที่มีความขัดแย้งกัน มายาคตินั้นจะช่วยกลบเกลื่อนความขัดแย้งเอาไว้ แม้จะมีวิทยาศาสตร์แต่ในสังคมปัจจุบันยังมีมายาคติสมัยใหม่ที่ถูกรังสรรค์ขึ้นมาอย่างมากมาย (นพพร ประชากุล, 2552, สื่อออนไลน์)

สุภา ศิริมานนท์ (2557, สื่อออนไลน์) อธิบายที่มาของ มายาคติ ว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ นักสัญวิทยาชาวฝรั่งเศส ปัญญาชนคนสำคัญของชาวฝรั่งเศส ได้เรียกทฤษฎี “มายาคติ” (Mythologies) ซึ่งเป็นหลักการวิพากษ์วิจารณ์ที่โด่งดังและได้รับการยอมรับมากในสมัยสังคมนิยมฝรั่งเศสที่กำลังต้องการสะท้อนระบอบทุนนิยม ในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1950-1970 (สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2) โรลิ่งด์ บาร์ตส์ เป็นศาสตราจารย์ด้านสัญศาสตร์วรรณกรรมคนแรกของวิทยาลัยฝรั่งเศส (College de France) เขาได้รับการยอมรับในวงวิชาการให้เป็น “อภิมหาซูเปอร์สตาร์แห่งศตวรรษ 1970” ก็เพราะเขามุ่งงานที่ต้องเดินทางไปบรรยายตามมหาวิทยาลัยทั่วโลกในเรื่อง “สัญศาสตร์ และ ทฤษฎีมายาคติ” งานเขียนของเขาถูกแปลออกเป็นภาษาต่างๆ มากมาย เพราะได้รับการยอมรับกันเป็นทฤษฎีที่ต้องใช้กันมาก โดยเฉพาะการถูกนำมาใช้ในแวดวงการศึกษา เช่น การโฆษณาในสื่อต่างๆ ในทุกวันนี้ ซึ่งต่างก็มีความหมายแฝงและกระตุ้นถึงจิตใต้สำนึกของมนุษย์ให้หลงใหลใน “มายาคติ” เหล่านั้น

หากแต่ในประเทศไทยก็มีผู้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกัน โดยอาศัยความรู้มาจากแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ แล้วสะท้อนกลับออกมาในรูปของมายาคติที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทย เช่น

ศิริพงษ์ ปกการรัตน์ (2555, สื่อออนไลน์) อธิบายคำว่า มายาคติว่า หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ถึงที่สุดได้ว่า เป็นกระบวนการของการลวงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า มายาคติเป็นการโกหกหลอกลวงแบบปั่นน้ำเป็นตัวหรือการโฆษณาชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริง

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ ทำให้มายาคติมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์เป็นอย่างมาก จากมายาคติเป็น “รูปสัญลักษณ์” จนกลายเป็น “ความหมายวัฒนธรรม” ของคนหมู่มาก ในแบบที่มนุษย์ต่างก็ตีความหมายกันอยู่โดยไม่รู้ตัวนั้น แท้จริงแล้วมนุษย์ต่างก็กำลังตีความกันตามแบบทฤษฎีของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ โดยไม่รู้ตัว เช่น รถยนต์คันหนึ่ง ๆ ก็มีส่วนของหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยคล้าย ๆ กัน โดยสาระเบื้องต้นแล้วมันคือ สิ่งเดียวกันแต่เมื่อมันมาจากแหล่งผลิตที่ต่างกัน มียี่ห้อที่ต่างกัน มีอรรถประโยชน์ที่แตกต่างกันและที่สำคัญคือมันทำให้มีราคาที่แตกต่างกัน จนมันถูกทำให้เห็นว่ารถยนต์แต่ละคันแต่ละแบบยี่ห้อเหมาะสมกับใครหรือไม่เหมาะสมกับใคร เช่น รถยนต์ยี่ห้อ Mercedes Benz ก็ปรารถนารถยี่ห้อ Toyota (วรรณพิมล อังคศิริสรรพ, 2551, สื่อออนไลน์)

เอกชัย เอื้อธารพิสิฐ (2558, สื่อออนไลน์) กล่าวว่า มายาคติ เป็นการสร้างเงื่อนไขในความหมายแฝงส่วนตัว (Personal Connotation) ยิ่งความลำบากใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งที่แท้จริงแล้วเป็นแค่เพียง “มายาคติ” ที่บุคคลท่านนั้นสร้างขึ้นในใจท่านนั่นเอง เช่น เครื่องบิน สีแดง สีเหลือง สีเขียว หรือสิ่งใด ๆ ก็ตาม จึงเป็นได้ทั้งความหมายตรง (denotation) และความหมายแฝง (connotation) อยู่ที่มนุษย์แต่งสร้างขึ้นให้ความหมายแตกต่างกันออกไป

โดยสรุป มายาคติทำงานด้วยการเข้าไปครอบงำ “ความหมายเบื้องต้น” ของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงประโยชน์ใช้สอย แล้วทำให้มันสื่อความหมายใหม่ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงค่านิยมอุดมการณ์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานวัฒนธรรมมุกดาหาร (2551) ได้ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบมีพ่อล่ำแม่ล่ำม ของชาวผู้ไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบประเพณีแต่งงานแบบพ่อล่ำแม่ล่ำม ของชาวผู้ไทยและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีแต่งงานแบบพ่อล่ำแม่ล่ำม ของชาวผู้ไทย ผลการวิจัยพบว่า การแต่งงานของชาวผู้ไทยจำเป็นต้องมีการคัดเลือกพ่อล่ำแม่ล่ำม ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีครอบครัวอบอุ่น ไม่เป็นหม้าย สามารถอบรมสั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดีในการดำเนินชีวิต โดยให้ทำหน้าที่สู่ขอสาว ซึ่งพ่อล่ำแม่ล่ำมต้องเตรียมอุปกรณ์ คือ ดอกไม้ 1 คู่ เทียน 1 คู่ เงิน จำนวน 1.50 บาท เหล้าขาว 1 ขวด เงินค่าไขคำปาก จำนวนตามที่ญาติฝ่ายหญิงเรียกร้อง เมื่อถึงพิธีแต่งงานของฝ่ายเจ้าบ่าวเจ้าสาว พ่อล่ำแม่ล่ำมดำเนินพิธีแต่งงานโดยมีอุปกรณ์ที่เรียกว่าขันแต่งขันแปง ประกอบด้วย ดอกไม้ 1 คู่ เทียน 1 คู่ เงินสินสอดตามที่ตกลงไว้พร้อมทองหมั้น ไข่จำนวน 1 ลูก ข้าวเหนียว จำนวน 1 กล่อง ฝ่ายผูกแขน ข้าวต้มมัด จำนวน 4 กลีบ คุณค่าของการแต่งงานนี้เป็นการใช้คนกลางที่ไม่ใช่ญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อบรมสั่งสอนและดำเนินพิธีการต่าง ๆ เปรียบเหมือนพ่อแม่อีกคนหนึ่งและเป็นการสร้างญาติขึ้นใหม่โดยมีการใช้คำว่า “ล่ำม” ตามท้าย

คณะนิสิตชั้นปีที่ 5 โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสำรวจชุมชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำดัง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านห้วยน้ำหนัก ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้แนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเกี่ยวกับเรื่องชุมชน สถาบันสังคม วัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง เมื่อหนุ่มสาวตกลงแต่งงานอย่างไม่เป็นทางการว่าจะออกรีเอน และฝ่ายชายมาพบพ่อแม่ฝ่ายหญิงเรียบร้อยแล้ว ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะไปสู่ขอฝ่ายชาย เมื่อตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะกำหนดวันแต่งงาน ฝ่ายหญิงต้องทอชุดเสื้อและขึ้นสำหรับตนเอง ชุด

เสื้อและชิ้นสำหรับมารดาของฝ่ายชาย เสื้อและย่ามสำหรับฝ่ายชาย เตรียมต้มเหล้ากลั่น ฝ่ายชายเตรียมแผ่นเงินและเงินพดด้วงที่จะใช้ร่วมกับสินสอดรวมกับสร้อยลูกปัด เสื้อ ชิ้น เงินใส่พานไหว้พ่อแม่ ซึ่งบิดามารดาของฝ่ายชายมักจะเตรียมไว้ตั้งแต่ต้น มารดาของฝ่ายชายจะเตรียมเสื้อและชิ้นไว้รับขวัญลูกสะใภ้ด้วย

กาญจนา อินทรสุณานนท์ (2553) ได้ศึกษารูปแบบการสร้างพิธีกรรมที่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอัตลักษณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของกะเหรี่ยงโปภาคตะวันตกของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้และอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงมีความโดดเด่นหลายด้าน เช่น เครื่องดนตรี การแสดง การแต่งกาย เครื่องใช้ในพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปหัตถกรรม รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ในการทอผ้าและเครื่องจักสานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของกะเหรี่ยง ในการเก็บรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรม มันเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงโป โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม

อัจฉรา เทียมสระคู (2536) ได้ศึกษาเรื่องประเพณีการแต่งงานของชาวไทยญ้อ ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านแซงบาดาล ตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีและคติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานของชาวไทยญ้อ ผลการวิจัยพบว่า ในการเลือกคู่ครอง ชาวไทยญ้อชายและหญิงเลือกคู่ครองด้วยตนเอง พิธีการต่างๆมีการทาบทาม การสู่ขอ การหมั้น และการแต่งงานตามลำดับ ในแต่ละขั้นตอนมีการดูฤกษ์ยามก่อนเพื่อเป็นสิริมงคล แต่เมื่อหมั้นแล้วจะต้องแต่งงานภายในสามเดือน พิธีแต่งงานนิยมกระทำในเดือนคู่ ยกเว้นเดือน 8 เพราะอยู่ในช่วงเวลาเข้าพรรษา และกระทำที่บ้านเจ้าสาวมีการสู่ขวัญน้อย ก่อนการสู่ขวัญใหญ่ในพิธีการแต่งงาน การหย่าร้างมีน้อยรายมาก เพราะเป็นสังคมผัวเดียวเมียเดียว ถ้ามีปัญหาครอบครัวเกิดขึ้น พ่อสามีจะให้คำปรึกษาและตัดสินให้ ด้านคติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงาน ชาวไทยญ้อบ้านแซงบาดาลยังยึดถือคติความเชื่อแบบดั้งเดิมทุกขั้นตอน คือการเลือกคู่ครอง การทาบทาม การสู่ขอ การหมั้น พิธีการแต่งงาน และการหย่าร้าง ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าถ้าได้กระทำตามคำสั่งสอนของบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตการแต่งงานมีความสุข

เวรกา เสวศรบุรี (2554) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงและได้กล่าวถึงประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า และค้นหาแนวทางฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ผลการวิจัยพบว่า ชาวกะเหรี่ยงถือความ

ชื่อสัตว์เป็นัวเดียวเมียเดียว ไม่ค่อยปรากฏการหย่าร้างหรือการผิดลูกผิดเมียมากเพราะถือว่าเป็นสิ่งอัปมงคลและเลวร้าย ต้องถูกไล่ออกจากหมู่บ้าน ในการทำพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง ไม่มีเงินสินสอด แต่เจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องเตรียมเงินไว้ให้ผู้ทำพิธี หากคู่บ่าวสาวคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนเป็นหม้าย จะต้องเตรียมเงิน 5 บาท ถ้าเป็นโสดทั้งคู่ต้องเตรียมเงิน 7.50 บาท และเตรียมเงินอีกสองสิ่งใส่ไว้ในน้ำขมิ้นส้มป่อย เมื่อประกอบพิธี เจ้าพิธีจะนำเงินสองสิ่ง โยนลงน้ำหนึ่งสิ่งเพื่อให้แม่คงคารับรู้ อีกหนึ่งสิ่งโยนลงสู่พื้นดิน เพื่อให้แม่ธรณีรับรู้ เมื่อหญิงชายแต่งงานกัน ฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง คนที่เข้าร่วมพิธีจะช่วยกันรื้อบ้านที่ฝ่ายชายจะไปอยู่ ออกส่วนหนึ่ง เพื่อให้ฝ่ายชายแสดงความสามารถในการสร้างบ้านใหม่เป็นการแสดงถึงว่าฝ่ายชายมีความสามารถที่จะเลี้ยงดูฝ่ายหญิงได้ พิธีการแต่งงานจะจัดที่วันก็ขึ้นอยู่กับฐานะของฝ่ายเจ้าบ่าวเจ้าสาว คนในหมู่บ้านจะมาร่วมงานกันทั้งหมู่บ้าน ปัจจุบันประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนไปตามสภาพสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงรักษาพิธีกรรมบางอย่างไว้เช่น การแต่งกายแบบกะเหรี่ยง การเลี้ยงอาหาร การโยนเหรียญสองสิ่งลงน้ำเพื่อบอกกล่าวแม่คงคา และโยนลงพื้นดิน เพื่อบอกกล่าวแม่ธรณี และการมอบเงินให้เจ้าสาว 5 บาท หรือ 7.50 บาท ส่วนการรื้อบ้านได้ถูกยกเลิกไป

พจนาน นูมหันต์ และคณะ (2555) ได้ศึกษาเรื่องวิถีวัฒนธรรม อนุรักษ์และพัฒนาชนเผ่าสู่เชิงพาณิชย์ ผ้าทอกะเหรี่ยงภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าและลายผ้า รวมถึงการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชนกะเหรี่ยงรุ่นหลังและบุคคลภายนอกที่สนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ผลการวิจัยพบว่าการแต่งงานเมื่อเป็นที่รับรู้แล้วว่าชายหญิงชอบพอกัน พ่อแม่และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงจะส่งคนไปหาฝ่ายชายเพื่อให้แน่ใจว่าฝ่ายชายรักจริงและจะแต่งงานด้วย หากฝ่ายชายชอบพอและตกลงแต่งงานด้วย จะมีการนัดหมายแต่งงานกันในเวลานั้น ฝ่ายชายจะนำขันหมากมาให้ ซึ่งประกอบไปด้วย ผ้าซิ่น 1 ผืน เสื้อทอผู้ชาย 1 ตัว ผ้าโพกศีรษะ 1 ผืน เสียม 1 ค้ำม เสื้อแม่บ้าน 1 ตัว และเกลือ 1 ห่อ แต่ผู้หญิงบางคนอาจจะมีขันหมากมากกว่านี้ การแต่งงานผู้ที่จะเป็นเจ้าแก่จะต้องมีครอบครัวที่สมบูรณ์เพื่อเป็นการปูฐานให้ครอบครัวใหม่

พะอบ นะมาตร์ และคณะ (2555) ศึกษาเรื่องผ้าและการสืบทอดเรื่องผ้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับของใช้ประเภทต่างๆที่เป็นเครื่องแต่งกายของกะเหรี่ยงไปไว้ที่อาศัยอยู่ในแถบภาคตะวันออกของไทย อันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การศึกษา และการอนุรักษ์ผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่าการแต่งกายของชนเผ่ากะเหรี่ยงยังคงแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าเฉพาะผู้สูงอายุ แต่ในวัยรุ่นไม่นิยมใส่ นอกจากงานพิธีกรรมหรือเทศกาลที่สำคัญเท่านั้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการปฏิบัติภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินการศึกษาดังนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการศึกษาไว้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ขั้นศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1.1.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

1.1.1.1 ประวัติความเป็นมา

1.1.1.2 วัฒนธรรมและประเพณี

1.1.1.3 วิธีการดำเนินชีวิต

1.1.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรม

1.1.3 แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์

1.1.4 พื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูล

1.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม มีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

2.1.1 ศึกษาและตรวจสอบแหล่งข้อมูล คือ บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน

2.1.2 สืบหาและตรวจสอบวิทยากรตามคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้ คือ

2.1.2.1 เป็นชาวกะเหรี่ยงที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน และปัจจุบันยังคงอาศัยอยู่ ณ ที่ดังกล่าว

2.1.2.2 มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

2.1.2.3 เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ในเรื่องพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างดี

2.1.3 เมื่อได้วิทยากรที่แท้จริงก็ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย

2.1.3.1 การสัมภาษณ์

2.1.3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

กล้องถ่ายรูป

บัตรบันทึกข้อมูล

3. การจัดทำข้อมูล

3.1 ถ่ายถอดเสียงจากเทปบันทึกเสียงเป็นภาษาไทยกลางเพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน

3.2 เรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์

4. ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

3.2 วิเคราะห์สัญลักษณ์ของเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ตามคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง

5. ชั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

การศึกษาพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายละเอียดโดยครอบคลุมเนื้อหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ดังนี้

1. พื้นที่การศึกษา

1.1 จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สามารถจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนบนและพื้นที่ของภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงหรือพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในอนาคต ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร 685 กิโลเมตรโดยทางรถยนต์ และ 726 กิโลเมตรโดยทางรถไฟ เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือมีขนาดพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,505.08 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,815,675 ไร่ หรือคิดเป็น

ร้อยละ 4.85 ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน บริเวณที่กว้างที่สุดประมาณ 43 กิโลเมตร และยาวจากเหนือจดใต้ 136 กิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน, 2557)

1.2 ประวัติของจังหวัดลำพูน

ลำพูนเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบน นับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน เคยเป็นที่ตั้งของนครหริภุญชัยในสมัยพระนางจามเทวี เดิมชื่อเมืองหริภุญไชย เป็นเมืองโบราณ มีอายุประมาณ 1,343 ปี ตามพงศาวดารโยนกเล่าสืบต่อกันถึงการสร้างเมืองหริภุญไชย โดยฤๅษีวาสุเทพเป็นผู้เกณฑ์พวกเม็งคบุตรหรือชนเชื้อชาติมอญมาสร้างเมืองนี้ขึ้น ในพื้นที่ระหว่างแม่น้ำสองสายคือแม่น้ำกวงและแม่น้ำปิง เมื่อสร้างเสร็จได้ส่งทูตไปเชิญราชธิดาภคินีเมืองละโว้พระนาม “จามเทวี” มาเป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองหริภุญไชย และได้มีกษัตริย์สืบราชวงศ์ต่อมาหลายพระองค์ จนกระทั่งถึงสมัยพระยาธิบาชิงได้เสียการปกครองให้แก่พ่อขุนเม็งรายมหาราช ผู้รวบรวมแคว้นทางเหนือเข้าเป็นอาณาจักรล้านนา

เมืองลำพูนแม้ว่าจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนา แต่ก็ได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมให้แก่ผู้ที่เข้ามาปกครองดังปรากฏหลักฐานทั่วไปในเวียงกุมกาม เชียงใหม่ และเชียงราย เมืองลำพูนจึงยังคงความสำคัญในทางศิลปะและวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา จนกระทั่งสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมืองลำพูนจึงได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย มีผู้ครองนครสืบต่อกันมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อเจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้ายคือพลตรี เจ้าจักรคำ ขจรศักดิ์ ถึงแก่พิราลัย เมืองลำพูนจึงเปลี่ยนเป็นจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครอง สืบมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน จังหวัดลำพูนนอกจากจะมีชื่อเสียงเป็นเมืองประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นแหล่งเพาะปลูกลำไย พระเครื่อง โบราณสถานที่สำคัญ และผ้าทอฝีมือดีอีกด้วย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน, 2557) "นครหริภุญไชย" หรือลำพูน เป็นจังหวัดที่มีกลุ่มคนชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่สุดในภาคเหนือ อาทิ ยวน โยนก ไทใหญ่ กะเหรี่ยง เขิน ลื้อ ลัวะ ยอง มอญ (อุทัยวรรณ กาญจนกมล, 2556, สืบออนไลน์)

การเข้ามาของกะเหรี่ยงในจังหวัดลำพูนนั้น เกิดจากปัญหาความไม่สงบและสงครามระหว่างไทยกับพม่าในสมัยพระเจ้าอลองพญาซึ่งทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากอพยพจากพม่าเข้ามาสู่รัฐไทใหญ่และล้านนา พระเจ้ากาวิละได้นำเอาชาวกะเหรี่ยงไปมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หางดง ต่อมาเมื่ออพยพตามมาอีก เป็นจำนวนมากและได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง จำนวนประชากรของกะเหรี่ยงในลำพูนไม่ชัดเจน เพราะการกระจายตัวของการออกไปรับจ้างทำงานในจังหวัดต่าง ๆ (รุจพร ประชาเดชสุวัฒน์, 2553)

1.2.1 อาณาเขต

ลำพูนมีพื้นที่ 4,505.9 ตารางกิโลเมตร ซึ่งติดกับจังหวัดอื่นๆ 3 จังหวัด ดังนี้
 ทิศเหนือ จรดอำเภอสารภี และอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
 ทิศตะวันออก จรดอำเภอห้างฉัตร อำเภอสบปราบ และอำเภอเสริมงาม
 จังหวัดลำปาง
 ทิศใต้ จรดอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก
 ทิศตะวันตก จรดอำเภอฮอด, อำเภอจอมทอง, อำเภอหางดง และอำเภอสันป่า
 ตอง จังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 หน่วยการปกครอง

จังหวัดลำพูนแบ่งการปกครองแบ่งออกเป็น 8 อำเภอ 51 ตำบล 575 หมู่บ้าน ดังนี้

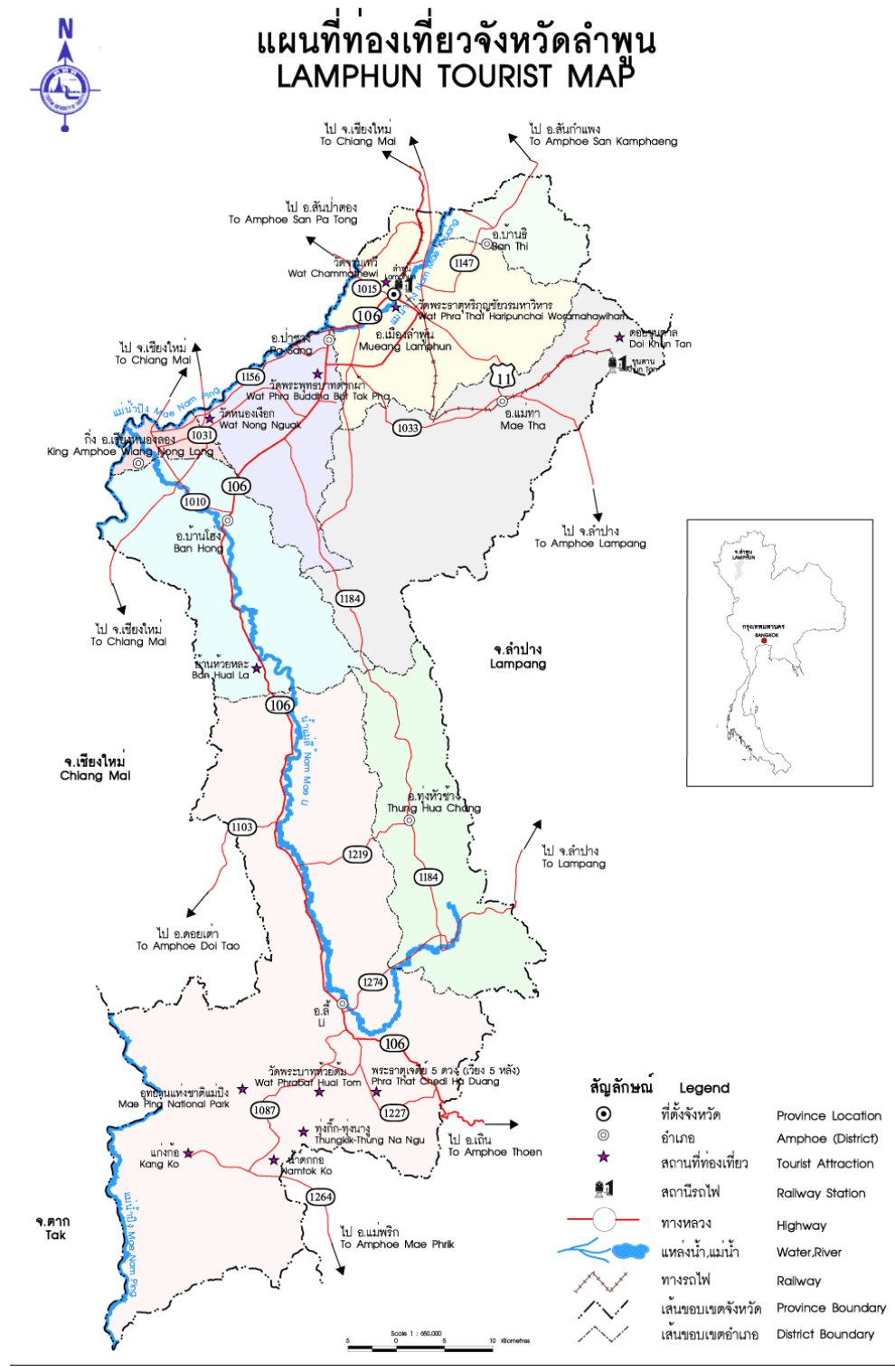
ตาราง 1 แสดงจำนวนหน่วยการปกครองในจังหวัดลำพูน

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
1. เมืองลำพูน	14	180
2. ป่าซาง	9	68
3. บ้านโฮ่ง	5	62
4. แม่ทา	6	99
5. ลี้	8	35
6. หุ่งหัวซาง	3	87
7. บ้านธิ	2	36
8. เวียงหนองล่อง	3	24

ที่มา : ข้อมูลกลางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง, 2557, หน้า 18

1.2.3 คำขวัญประจำจังหวัด

พระธาตุเด่น พระรอดขลัง ลำไยดัง กระเทียมดี ประเพณีงาม จามเทวีศรีหริ
 ญไชย

ภาพ 1 แสดงแผนที่แสดงพื้นที่อาณาเขตจังหวัดลำพูน

ที่มา : <http://www.novabizz.com/Map/6.htm>

ดอกไม้ประจำจังหวัดลำพูน คือ ดอกทองกวาว (*Butea monosperma*)

ภาพ 2 แสดงภาพดอกไม้ประจำจังหวัดลำพูน

ที่มา: www.sabuy.com

ต้นไม้ประจำจังหวัดลำพูน คือ จามจุรี (*Samanea saman*)

ภาพ 3 แสดงภาพต้นไม้ประจำจังหวัดลำพูน

1.3 ประวัติของอำเภอทุ่งหัวช้าง

อำเภอทุ่งหัวช้าง ได้จัดตั้งขึ้นโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2520 โดยแยกตำบลตะเคียนปม ตำบลทุ่งหัวช้าง และตำบลบ้านปวง ออกจากเขตการปกครองของอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มาจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง ด้วยเหตุผลที่ว่าทั้งสามตำบลอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอลี้ การคมนาคมไม่สะดวก ประกอบกับมีการแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจึงจำเป็นต้องแยกแล้วจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ ในระยะเริ่มแรกทางราชการได้ใช้สถานีอนามัยตำบลทุ่งหัวช้างเป็นที่ว่าการชั่วคราว ต่อมาเมื่อเห็นว่า

คับแคบจึงได้ย้ายมาอาศัยอาคารเรียนในบริเวณโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งหัวช้าง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งหัวช้าง) เมื่อเดือนพฤษภาคม พุทธศักราช 2521 และได้ย้ายมาอยู่ยังที่ว่าการอำเภอทุ่งหัวช้างปัจจุบันนี้ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 29 ไร่ ตั้งแต่วันที่ 25 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2523 เป็นต้นมา จนถึงวันที่ 4 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2536 ได้รับการประกาศยกฐานะขึ้นเป็น "อำเภอทุ่งหัวช้าง" ที่ได้ประกาศตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 110 ตอนที่ 179 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2536

คำขวัญประจำอำเภอ แหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร ฝีมือเลิศยกดอกไหม ศูนย์รวมใจพระธาตุดอยกวางคำ งามเลิศล้ำอ่างเก็บน้ำแม่ปิ่นแดง ผู้คนครัดเคร่งคุณธรรมน้ำใจงาม นามระบือคือทุ่งหัวช้าง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง, 2557)

1.3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอทุ่งหัวช้างตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านโฮ่งและอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอำเภอสี จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสี จังหวัดลำพูน

1.3.2 ศาสนวัตถุ หรือ ปุชนิยสถาน

1. พระธาตุดอยกวางคำ ที่ตั้งบ้านโป่งแดง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
2. วัดทุ่งหัวช้าง ที่ตั้งบ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
3. พระพุทธบาทสี่รอย ที่ตั้งบ้านจริญญา หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
4. วัดห้วยไร่ ที่ตั้งบ้านห้วยไร่ หมู่ที่ 1 ตำบลตะเคียนปม จังหวัดลำพูน
5. วัดดอนแก้ว ที่ตั้งบ้านปวง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านปวง จังหวัดลำพูน
6. วัดพระธาตุแก้ว ที่ตั้งบ้านปวง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านปวง จังหวัดลำพูน
7. อนุสาวรีย์ครูบาขาวปี ที่ตั้งบ้านแม่บอนเหนือ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านปวง จังหวัดลำพูน

1.3.3 การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอทุ่งหัวช้างแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 3 ตำบล 35 หมู่บ้าน ได้แก่

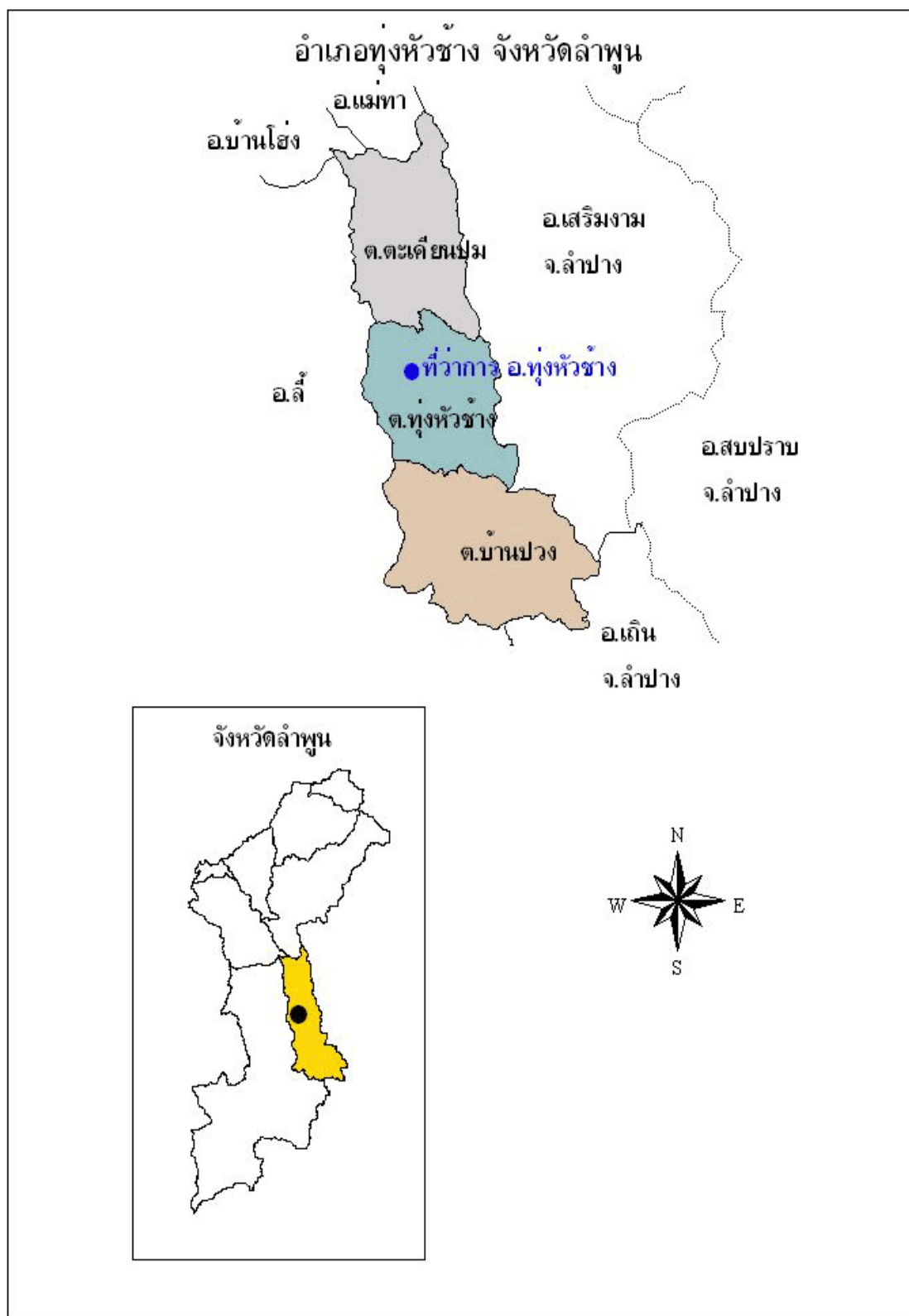
ตาราง 2 แสดงจำนวนหมู่บ้านเขตพื้นที่การปกครองแต่ละตำบลในพื้นที่อำเภอทุ่งหัวช้าง

ชื่อตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร		รวม
		ชาย	หญิง	
ทุ่งหัวช้าง (Thung Hua Chang)	12	1,315	1,276	2,588
บ้านปวง (Ban Puang)	11	1,846	1,841	3,687
ตะเคียนปม (Takhian Pom)	12	3,813	3,562	7,375

ที่มา : ข้อมูลกลางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง, 2557, หน้า 18

การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่อำเภอทุ่งหัวช้างประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งหัวช้าง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง)
3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง จังหวัดลำพูน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านปวงทั้งตำบล
4. องค์การบริหารส่วนตะเคียนปม จังหวัดลำพูน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตะเคียนปมทั้งตำบล

ภาพ 4 แสดงแผนที่แสดงพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่มา : <http://www.amphoe.com/>

1.4 ประวัติตำบลบ้านปาง

เมื่อประมาณพ.ศ. 1800 คนไทยที่อยู่อาศัยอยู่ในอาณาจักรน่านเจ้าถูกศัตรูรุกราน จึงได้พากันอพยพจากที่เดิม หนีภัยเข้าศึกลงมาสร้างบ้านแปงเมืองทางใต้ แถบหลวงพระบาง โดยสร้างบ้านเมืองจนมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นที่กล่าวขวัญกันไปทั่ว จึงเป็นเหตุให้ข้าศึกศัตรูยกกองทัพเข้าตีชิงเอาเมืองอีก เจ้าเมืองชื่อพระเจ้าคัมภีระลิ้นพระชนม์กลางสนามรบ พระราชธิดาชื่อ **พระนางจามรี** ราชธิดาจึงพาไพร่พลอพยพข้ามน้ำโขงมุ่งหน้าทางทิศตะวันตก ถึงเมืองฝาง และล่องลงมาทางทิศใต้เรื่อย ๆ โดยมีราชวงศ์รักรัษีชื่อ ท้าวปັນมหาด และ ท้าวบุเหลียง ซึ่งเป็นขุนศึกเคียงคู่ท้าวปັນมหาด พร้อมไพร่พลล่องลงมาตามลำน้ำปิงจากเมืองเชียงดาว ทนลำปากตรากตรำร่วมกันมาเหมือนครอบครัวเดียวกัน ตรงนี้เองพระนางจึงยอมรับว่าเป็น แม่เลี้ยงหรือแม่นะ ซึ่งต่อมาแถวนี้จึงชื่อว่า บ้านแม่นะ อยู่ในอำเภอเชียงดาวในปัจจุบัน

กลุ่มที่อพยพดังกล่าวนี้ได้เดินทางมาจนมาถึงเมืองแม่ระมิงค์ (หรือเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน) และล่องตามลำน้ำปิงไปเรื่อย ๆ จนถึงดอยลูกหนึ่ง พระนางจึงบวงสรวงเทพยดาฟ้าดินและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายว่า ถ้ามีบุญบารมีจะได้สร้างบ้านเมือง ณ ตรงใดก็ขอช้างม้ามงคลจงนำทางให้ไปทางนั้นเถิด ช้างและม้ามงคลจึงหันหัวลงข้ามแม่น้ำปิงตรง “ดอยหล่อ” ซึ่งปัจจุบันอยู่ในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ลัดเลาะขึ้นมาตามลำน้ำลี้ขึ้นมาเรื่อยๆ มาจนถึงบริเวณลำน้ำแม่ลอบ ซึ่งพื้นที่นี้เป็นภูเขาสลับซับซ้อนสูงชันมาก จนอำมาตย์ข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จเหน็ดเหนื่อยมาก จึงอุทานออกมาว่า “หุยหุย” และต่อมาตรงนั้นจึงเรียกว่า ดอยอีหุย ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งอนุสาวรีย์ครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี่ ขึ้นมาจนถึงบนยอดดอยเขตติดต่ออำเภอแม่ทา และเดินทางต่อมาเข้าเขต “อำเภอลี้” ทางบ้านทุ่งข้าวหางในเขตอำเภอทุ่งหัวช้างในปัจจุบันเรื่อยมา และได้ซ่อมแซมแห่ช้างพร้อมพักผ่อนเพราะเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทาง โดยต่อมาภายหลังจึงเรียกว่า “แม่แสม” ซึ่งมีความหมายว่าเป็นพื้นที่ที่มีการซ่อมแซม(แห่)ดังกล่าว จากนั้นได้นำช้างไปเลี้ยงตรงบ้านห้วยไร่ ช้างได้หลุดหายไปหลายวันจึงออกตามหาจนกระทั่งพบ ช้างที่ขุนห้วยแห่งหนึ่ง ปัจจุบันบริเวณแห่งนี้จึงเรียกว่า “ห้วยช้างหาย” ก่อนการเดินทาง ได้นำช้างมงคลมาตกแต่งหางประดับประดาให้สวยงามก่อน (สถานที่มีการตกแต่งช้างต่อมาภายหลังตรงนั้นจึงเรียกว่า “ห้วยห้าง”) แล้วคณะไพร่พลจึงได้เดินทางต่อไป

เมื่อเดินทางมาถึงสถานที่แห่งหนึ่งจึงได้เตรียมหยุดพัก ทำให้ท้าวปวงมหาดราชวงศ์รักรัษีพยายามใช้ขอและง้าวกระทิงหัวช้างเพื่อจะให้ช้างหมอบ แต่ช้างไม่ยอมหมอบ ใช้ความพยายามอยู่หลายครั้งช้างจึงยอมหมอบ ต่อมาภายหลังบริเวณนั้นจึงได้ชื่อว่า “ทุ่งหัวช้าง” ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอในปัจจุบัน เมื่อไพร่พลได้พักผ่อนหลายวันพอหายเหนื่อยแล้ว ได้เดินทางต่อไปจนถึงลำห้วยแห่งหนึ่ง ช้างตกใจวิ่งหนีจนกระดิ่ง (เต็ง) ที่แขวนคอช้างหลุดหาย ณ ที่แห่งนั้นจึงได้

ชื่อว่า “ห้วยแม่ปิ่นแดง” จากนั้นจึงได้เดินทางต่อไปจนถึงบริเวณที่ราบแห่งหนึ่งพอที่จะสร้างบ้านแปงเมือง จึงพากันนำข้าวของลงจากหลังช้างหลังม้า สถานที่แห่งนี้จึงได้ชื่อว่า “แม่ปลง” ในปัจจุบันการออกเสียงเพี้ยนไปเป็น “บ้านปวง” ในขณะที่พักไพร่พลอยู่นั้น ท้าวปิ่นมหาราช ซึ่งชอบออกป่าล่าสัตว์ได้ชวนบริวารไพร่พลออกล่าสัตว์ซึ่งไม่ไกลจากห้วยแม่ปลงนัก ท้าวปิ่นมหาราชได้ถูกอสรพิษกัด ฝ่ายพระนางจามรีและคณะบริวารที่รอคอยไม่เห็นท้าวปิ่นมหาราชกลับมา จึงพากันออกติดตามหาจนพบและได้ทำการรักษาด้วยวิธีต่าง ๆ แต่ก็ไม่หาย ท้าวปิ่นมหาราชทนพิษบาดแผลไม่ไหวถึงแก่พิราลัย ณ ที่บ้านปวง พระนางจึงให้ข้าราชการบริพารจัดการบำเพ็ญพระราชกุศลศพท้าวปิ่นมหาราชตามขัตติยราชประเพณี แล้วจึงได้พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุและวัตถุมงคลต่างๆ ที่ได้อาราธนาติดตัวมา ก่อสร้างพระธาตุเจ้าเจดีย์เป็นอนุสรณสถานเป็นที่กราบไหว้บูชาของประชาชน และได้ถวายพระนามวัดแห่งนี้ว่า “วัดพระธาตุแก้ว” แต่ชาวบ้านออกเสียงเพี้ยนเป็น “วัดพระธาตุแ้ว” จากนั้นพระนางจึงบวงสรวงเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วเดินทางต่อไปจนถึงเมืองลี แล้วสร้างวัดพระธาตุดวงเดียว วัดพระธาตุห้าดวง และสร้างเมืองลีขึ้นจนเจริญรุ่งเรือง เมื่อบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติสุข พระนางจึงได้ส่งข้าราชการเสนาอำมาตย์กลับมาทำนุบำรุงวัดพระธาตุแ้วและวัดวาอารามอีกหลายแห่ง ตลอดจนข้าราชการอีกส่วนหนึ่งก็ได้ตั้งหลักปักฐานสร้างบ้าน และทำมาหากินกันที่บ้านปวงบ้าง บ้านทุ่งหัวช้างบ้างจึงเกิดเป็นต้นตระกูลหลายตระกูล ดังนี้

1. ตระกูลท้าวปิ่นมหาราช
2. ตระกูลเจ้าข้อมมือเหล็ก
3. ตระกูลเจ้ากาบบัวไหล
4. ตระกูลเจ้าหนานเสื่อ

(องค์การบริหารส่วนตำบล, 2557, หน้า 26)

1.4.1 สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลบ้านปวงเป็นหนึ่งในอำเภอทุ่งหัวช้าง โดยตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอทุ่งหัวช้าง อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองลำพูนเป็นระยะทาง ประมาณ 122 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอทุ่งหัวช้างเป็นระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 215.578 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบ

1.4.2 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลลี่ และตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

1.4.3 จำนวนประชากรของตำบลบ้านปวง

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือนของตำบลบ้านปวง

ตำบลบ้านปวง (Ban Puang)	ประชากร			ครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
หมู่ที่ 1 บ้านแม่บอนเหนือ	97	121	218	69
หมู่ที่ 2 บ้านห้วยโป่ง	202	192	394	127
หมู่ที่ 3 บ้านห้วยปิง	569	561	1,130	301
หมู่ที่ 4 บ้านหนองบัว	116	107	223	79
หมู่ที่ 5 บ้านหนองกอก	41	32	73	27
หมู่ที่ 6 บ้านใหม่	99	91	190	70
หมู่ที่ 7 บ้านปวง	101	92	193	85
หมู่ที่ 8 บ้านดอนมูล	366	365	731	303
หมู่ที่ 9 บ้านสันดอนหอม	199	212	411	139
หมู่ที่ 10 บ้านแม่บอนใต้	175	159	334	111
หมู่ที่ 11 บ้านล้องสันติสุข	106	108	214	79
รวมจำนวนประชากร	2,071	2,040	4,111	1,357

ที่มา : ข้อมูลกลางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง, 2557, หน้า 19

1.4.4 ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำนา และอาชีพเสริม ทอผ้า

1.4.5 ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

วัดดอนแก้ว พระธาตุแก้ว

1.4.6 ศาสนาที่ประชาชนนับถือ

ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยกเว้นบ้านห้วยปิง บ้านห้วยโป่ง บ้านแม่บอนเหนือ บ้านแม่บอนใต้ ที่มีการนับถือผีควบคู่กับการนับถือศาสนาพุทธ

1.5 ประวัติความเป็นมาของชุมชนหมู่บ้านบ้านห้วยปิง

ประวัติความเป็นมาของชุมชนหมู่บ้านบ้านห้วยปิง เป็นหมู่บ้านเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพมาจากในเมืองลำพูน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการนับถือผี ชื่อบ้านห้วยปิงได้มาจากการตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อลำห้วย คือ ลำห้วยปิง เดิมถิ่นฐานของชาวบ้านอยู่ที่ตัวเมืองลำพูน และได้อพยพออกจากตัวเมือง เดินทางลัดเลาะตามหุบเขาก่อนมาปักหลักอยู่บริเวณขุนห้วยมะโอตามผู้นำของหมู่บ้านชื่อนายกอง ขณะนั้นมีชาวบ้านติดตามมาเพียง 26 ครอบครัว เมื่อทางอำเภอเล็งเห็นการประชุมผู้นำ นายกองได้ส่งลูกบ้านไปประชุมแทน 2 ครั้ง การประชุมครั้งที่ 3 ทางอำเภอเห็นว่านายกองไม่มา แต่กลับส่งตัวแทนมาประชุมแทนเหมือนทุกครั้ง จึงได้ลงโทษลูกบ้านที่มาประชุมแทน ทำให้ลูกบ้านที่มาประชุมแทนเกิดความไม่พอใจ และเมื่อเดินทางกลับมายังหมู่บ้าน ได้ฆ่านายกอง โดยเอามีดปาดคอในขุนห้วยแห่งนี้ แล้วลากศพไปฝัง ชาวบ้านจึงเรียกลำห้วยนี้ว่า “ขุนห้วยปูกอง” การตายครั้งนี้สร้างความหวาดกลัวให้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะอาศัยอยู่ที่เดิม จึงย้ายมาอยู่ที่ห้วยแม่ยางยาและห้วยแม่งาช้าง ปัจจุบันเหลือเค้าเป็นทุ่งนาแต่ไม่มีผู้ใดพักอาศัย ในขณะนั้นหมู่บ้านต่าง ๆ มีกลุ่มโจรปล้น และฆ่ากันบ่อยครั้ง ทำให้พ่อหลวงสุวรรณชัยชวนชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณขุนห้วยต่าง ๆ มาอยู่รวมเป็นหมู่บ้านเดียว คือ หมู่บ้านห้วยปิงเพื่อป้องกันอันตรายจากโจร โดยหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่นั้นขึ้นตรงต่ออำเภอทุ่งหัวช้าง (นายดา คำสา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558)

1.5.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปิง

ชุมชนบ้านห้วยปิง อยู่ไกลจากตัวเมืองลำพูนเป็นระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอทุ่งหัวช้างประมาณ 20 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 220 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบ ชาวบ้านห้วยปิงส่วนใหญ่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ควบคู่กับการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำสายสำคัญด้วย

1.5.2 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านหนองบัว อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสี จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านห้วยโป่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านหนองกอก อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

1.5.3 อาชีพ

ด้วยความที่อาณาเขตพื้นที่ของหมู่บ้านห้วยปิงนั้นมีความกว้างขวาง อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทำให้การประกอบอาชีพของชาวบ้านมี

หลากหลายต่างกันไป แต่อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านยังคงเป็นการทำนาปลูกข้าวเพื่อบริโภค เฉพาะในครัวเรือน และครอบครัวก็ยึดอาชีพทำสวนลำไย และมะม่วง การทำไร่ข้าวโพด ชিং และมันฝรั่ง การทอผ้าโดยการรวมกลุ่มกันของแม่บ้านกะเหรี่ยงเพื่อส่งขายยังตัวเมืองลำพูน และอื่น ๆ เช่น รับราชการ ขายแรงงานยังต่างประเทศ เป็นต้น

1.5.4 ศาสนา

บ้านห้วยปิงมีการนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี นับตั้งแต่อดีต ชาวบ้านให้การนับถือครูบาศรีวิชัยและครูบาขาวปีทีเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเรื่องการการทำดี ละเว้นความชั่ว จึงร่วมใจกันสร้างอารามวัดห้วยปิงขึ้น ปัจจุบันมีพระสงฆ์ 2 รูป มาจำพรรษาอยู่ ส่วนการนับถือผีเกิดขึ้นจากความใกล้ชิดธรรมชาติและการนับถือผีบรรพบุรุษ

1.5.5 การศึกษา

บ้านห้วยปิงส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษา โดยมีสถานศึกษา 2 แห่งที่เปิดทำการสอน คือ ศูนย์เด็กเล็กประจำหมู่บ้าน และโรงเรียนบ้านห้วยปิง ส่วนใหญ่เด็กจบ การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาตอนต้น แต่มีบางครอบครัวที่ส่งเสริมให้บุตรหลานเรียน ต่อในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนบ้านปวง จนถึงระดับมหาวิทยาลัย

1.5.6 วัฒนธรรมประเพณี

ด้วยความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งลี้ลับ สิ่งเหนือธรรมชาติ และการนับถือผี ของบรรพบุรุษ ทำให้เกิดเป็นประเพณี และสืบทอดต่อ ๆ กันมา ปัจจุบันชาวบ้านห้วยปิงยังคง รักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นให้คงอยู่ เช่น ประเพณีปิดหมู่บ้านเลี้ยงผีพ่อแม่ ศาลหมู่บ้าน การบวงสรวงรอยพระพุทธรูป การขอขมาการผัดผีของหนุ่มสาว การเลี้ยงผีเตาไฟ เลี้ยงผีบรรพบุรุษ เป็นต้น

2. วิทยาการ

ภาพ 5 นางหล้า แก้วมี

นางหล้า แก้วมี พื้นเพเป็นชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงแต่กำเนิด ไม่มีการโยกย้ายถิ่นฐาน มีบุตรทั้งหมด 5 คนซึ่งก็อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทั้งหมดด้วย ปัจจุบันอายุ 96 ปี อาศัยอยู่กับลูกสาว และหลานสาว บ้านเลขที่ 62 ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน นางหล้า แก้วมี มีความสามารถในการพูดได้ทั้งภาษากะเหรี่ยงและภาษาคำเมืองจึงทำให้การสอบถามข้อมูลของ ประเพณีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงมีความสนุกสนานและให้ข้อคิดที่แตกต่างระหว่างคนเมืองกับ ชาวกะเหรี่ยง ด้วยวัยที่มากขึ้นบุตรหลานจึงให้ นางหล้า แก้วมี พักอยู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญและ กำลังใจของลูกหลาน และเนื่องจากเป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุดเ็นหมู่บ้านจึงเป็นผู้อาวุโสที่ได้รับการ นับถือจากชาวบ้าน

ภาพ 6 นางบัวคำ ปวงมาลัย

นางบัวคำ ปวงมาลัย ปัจจุบันอายุ 70 ปี มีบุตรทั้งหมด 4 คน เป็นชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงแต่กำเนิด ไม่มีประวัติการย้ายถิ่นฐาน อาศัยอยู่กับสามีและลูกสาว บ้านเลขที่ 42 ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน มีอาชีพเป็นหมอเมือง นางบัวคำ ปวงมาลัย จึงเป็นที่เคารพของชาวบ้านและคนในเขตอำเภอบ้านปวง

ภาพ 7 นายดา คำสา

นายดา คำสา ปัจจุบันอายุ 66 ปี มีบุตรทั้งหมด 3 คน นายดา คำสา เป็นชาว
กะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงแต่กำเนิด ไม่มีประวัติการย้ายถิ่นฐาน นายดา คำสา อาศัยอยู่กับลูกชาย
และภรรยา บ้านเลขที่ 40 /1 ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ประกอบอาชีพทำไร่
เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องราวประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเป็นอย่างดี และชำนาญในด้านการดู
ฤกษ์งามยามดี จึงได้รับความนับถือให้เป็นผู้ดูฤกษ์ที่เหมาะสมในงานแต่งงานของคู่แต่งงานทุกคู่

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม งานวิจัยนี้ผู้ศึกษามีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดในเรื่องการยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง แม้จะเป็นชาวเขาเผ่าที่ใหญ่ที่สุด แต่ไม่ค่อยมีปัญหาภายในเผ่าหรือปัญหาที่กระทบต่อสังคมส่วนใหญ่นั้น ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากอิทธิพลของประเพณีวัฒนธรรมที่ส่งผลมาถึงระบบครอบครัว โดยเฉพาะประเพณีแต่งงานที่มีการสืบเนื่องทางสังคม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ถือว่าการแต่งงานเป็นกิจกรรมทางสังคมที่มีเป้าหมายเดียวกัน การส่งเสริมและสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มชนโดยเริ่มจากหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคม

พิธีแต่งงานเป็นอีกแนวทางที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนำมาเป็นเครื่องมือสู่เป้าหมายในการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่คนสองคน สังคมและความสัมพันธ์อันดีของกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงยังคงยึดถือจารีตประเพณี พิธีกรรมรวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ในเครื่องใช้ที่ใช้ประกอบพิธีการแต่งงาน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขวัญกำลังใจ โดยเชื่อว่าทำให้พิธีมีความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อผลที่ได้กระทำว่าจะทำให้คู่บ่าวสาวมีความสุขประสบความสำเร็จในการครองเรือนและเกิดความเจริญรุ่งเรือง โดยผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ในด้านคติความเชื่อเครื่องใช้ในพิธีกรรมแต่งงานกะเหรี่ยงแต่ละประเภทว่าสามารถสื่อความหมายในด้านใดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จุดเริ่มต้นของประเพณีแต่งงานของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไม่ต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ ที่มักเริ่มจากการเกี่ยวพาราสีกัน แต่กะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง การเกี่ยวพาราสี หรือที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “การเที่ยวสาว” ชายหนุ่มจะเริ่มขึ้นหลังพระอาทิตย์ตกดิน หญิงสาวจะออกมานั่งอยู่นอกกระเบื้องบ้านเพื่อให้ชายหนุ่มมาเที่ยวสนทนาเกี่ยวพาราสี หากเป็นที่พอใจจะพูดคุยกันอยู่บริเวณชานบ้าน และอยู่ในสายตาของพ่อแม่หรือบางที่พ่อแม่ก็ออกมาพูดคุยด้วยเป็นการหยั่งเชิงนิสัยใจคอของชายหนุ่ม หากเป็นที่พอใจพ่อแม่ของหญิงสาวก็จะสืบเรื่องราวของชายหนุ่มให้แน่ใจ เมื่อเวลาการคบหาของชายหนุ่มหญิงสาวเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแล้วก็จะมีการตกลงปลงใจร่วมเรียงเคียงหมอนเป็นคู่ทุกข์คู่ยากกัน ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายเริ่มแจ้งให้พ่อแม่ฝ่าย

ชายทราบเพื่อส่วยฝายชาย วันถัดมาพ่อแม่ฝายชายจะเดินทางมาส่วยฝายหญิงเป็นการสลับกัน แล้วนัดหมายการแต่งงานของฝายชายและฝายหญิงกัน ทั้งนี้ต้องรอญาติผู้ใหญ่ฝายชายหาฤกษ์ในการแต่งงานด้วย ฤกษ์ที่เหมาะสมแก่การแต่งคือ ฤกษ์วันต้น (วันของการเริ่มต้น) วันม้วย (วันที่สิ่งไม่ดีไม่มีผล) วันไม้ (วันแห่งการเจริญเติบโต) วันมอด(วันทำลายความชั่ว) สามารถแต่งงานได้ แต่หากเป็นฤกษ์วันเสา (วันที่มีแต่ทุกข์เศร้า) วันเปา (วันที่มีความไม่แน่นอน) วันคน(วันสับสนวุ่นวาย) วันเฮือน (วันเก่า วันเสื่อม) ไม่สามารถจัดงานแต่งงานได้ เนื่องจากเป็นวันอัปมงคล

การเตรียมตัวจัดงานนั้นให้อยู่ในระยะเวลา 7 วัน เพื่อหาหมูให้ได้จำนวน 6 ตัว โดยบ้านฝายชายและหญิงหาฝายละ 3 ตัว หาเพื่อนเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าสาวซึ่งเป็นชายและหญิงที่บริสุทธิ์ ไม่ผ่านการแต่งงานหรือผ่านการเป็นเพื่อนเจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวเกิน 2 ครั้งเพราะเชื่อว่าเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะไม่ได้แต่งงาน จากนั้นให้แจ้งข่าวการแต่งงานให้ชาวบ้านรับทราบ วันที่ใช้แต่งงานจะใช้เวลา 2 วันด้วยกัน ดังนี้

วันที่หนึ่ง เป็นการเตรียมสิ่งของ ที่ใช้ในการทำอาหาร โดยส่วนมากทันทีที่ชาวบ้านทราบข่าวการแต่งงาน จะมีการนำสิ่งของมาร่วม อาทิ ตะไคร้ พริกแห้ง กระเทียม ใบมะกรูด หรือเหล้าต้มของแต่ละบ้าน และข้าวสารคนละ 1 ลิตร พร้อมกับเงินชว้งงานคนละ 5 – 20 บาท แต่ก็ไม่สำคัญเท่าหัวใจในการช่วยเหลือ ผู้ชายจะช่วยกันไปตัดต้นกล้วยป่าที่ริมห้วยซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมาใช้เป็นหนึ่งเมนูอาหารเลี้ยงผู้มาร่วมงาน เหตุที่ใช้กล้วยป่า ไม่ใช่กล้วยชนิดอื่น เพราะกล้วยป่ารสชาติอร่อย ไม่แข็งเหนียว ส่วนผู้หญิงจะลงมือตำเครื่องเทศในการผสมลาบหมู อนึ่ง ตามธรรมเนียมปฏิบัติแม่ของหญิงสาวหรือตัวหญิงสาวเองต้องเลี้ยงหมูไว้หนึ่งตัวเพื่อใช้ทำอาหารเลี้ยงในวันแต่งงานของตนเองในอนาคต แต่หากหมูที่เลี้ยงแก่หรือโตเกินขนาดซึ่งจะขายไม่ได้ ต้องฆ่าแล้วแจกจ่ายให้เฉพาะญาติพี่น้องเท่านั้น หลังจากนั้นต้องหามาเปลี่ยนใหม่ทันที แต่ฝายชายอาจเอาหมูจากที่แม่เลี้ยงหรือซื้อมาจากที่อื่นก็ได้ ส่วนอาหารที่ใช้เลี้ยงแขกวันแรกจะเป็นแกงฟักอ้อย(ฟักเขียว) หรือฟักเขียวใส่เนื้อไก่

วันที่สอง เป็นวันงานตั้งแต่เวลา 03.00 น. ญาติฝายหญิงต้องลงมือฆ่าหมูเพื่อใช้ปรุงเป็นอาหารในงาน ฝายผู้หญิงบางส่วนจะลงมือแกะกาบกล้วยป่า ขณะที่บ้านฝายชายก็เริ่มลงมือเช่นกันอาหารที่ทำในวันนี้จะเป็นแกงกล้วยป่าใส่ไก่ และลาบหมู พิธีแต่งงานกะเหรี่ยงจะประกอบพิธีกรรมที่บ้านของหญิงสาว เมื่อเวลา 09.00 น. จะมีญาติของฝ่ายเจ้าสาวมาบ้านเจ้าบ่าวเพื่อชวนไปกินข้าวบ้านเจ้าสาวเป็นจำนวน 3 รอบ เป็นการบอกนัยว่าเชิญเจ้าบ่าวมาเป็นญาติอีกคนหนึ่ง เมื่อการมาของญาติเจ้าสาวเป็นครั้งที่สาม พ่อสื่อ ญาติเจ้าบ่าว รวมถึงพี่น้องทุกคนจะเดินทางไปบ้านเจ้าสาวโดยมีการตีฆ้อง กลองและเป่าขลุ่ยนำหน้าขบวน เจ้าบ่าวจะสวมเสื้อแดงสะพายย่ามของตนเอง ในยามนั้นประกอบด้วย เงินก้อน มีด เสียม ผ้าห่ม เมื่อถึงหน้า

บ้านเจ้าสาว แม่ของเจ้าสาวจะเป็นคนล้างเท้าให้เจ้าบ่าวแล้วพาขึ้นบนบ้าน เมื่อขึ้นบนเรือนจะเดินเข้าไปในห้องที่มีเตาไฟซึ่งเป็นห้องใหญ่ของบ้าน ซึ่งในห้องนั้นเจ้าสาวจะแต่งกายด้วยชุดเสื้อขาวบริสุทธิ์นั่งอยู่พร้อมเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว ตรงหน้ามีเหล้าต้ม 1 ขวดกับไก่ต้ม 2 ตัว วางอยู่ในกระด้ง น้ำเต้าจะอยู่ด้านข้าง เมื่อเริ่มพิธีญาติผู้ใหญ่ที่เป็นหัวหน้าจะให้เจ้าบ่าวเทเหล้าให้เจ้าสาว 1 จอก เจ้าสาวก็ดื่มพอเป็นพิธี แต่หากดื่มไม่ได้ก็ให้หอมไว้แล้วเอียงตัวบ้วนทิ้งตรงร่อง โดยที่ไม่ให้คนอื่นได้เห็นเหล้าที่ออกจากปาก เสร็จแล้วเจ้าสาวก็รินเหล้าคืนให้เจ้าบ่าวดื่ม 1 จอก ต่อจากนั้นก็เทรินให้ญาติทุกคนในห้องจับคนละนิดให้ทั่วถึงกัน ผู้ที่ไม่ได้เป็นญาติจะไม่ได้รับการรินเหล้าให้ จากนั้นเจ้าบ่าวก็ป้อนข้าวกับเนื้อไก่ป้อนให้เจ้าสาว ขณะที่เจ้าสาวก็ป้อนคืนให้เจ้าบ่าว ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็ป้อนข้าวให้เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว เหน้าจากน้ำต้นให้ก็เป็นอันเสร็จพิธีในห้อง ช่วงเวลานี้เจ้าสาวต้องเปลี่ยนชุดทันทีเป็นชุดแม่บ้าน จากนั้นก็ออกมานั่งให้แม่เจ้าสาวเป็นคนผูกแขนให้ด้วยฝ่ายมัดมือเป็นคนแรก โดยมัดแขนเจ้าบ่าวเจ้าสาวติดกัน จากนั้นญาติพี่น้องและผู้ร่วมงานก็จะเริ่มมามัดให้พร้อมคำอวยพรให้มีความสุขในชีวิตครอบครัว เมื่อเสร็จพิธีตรงนี้เจ้าสาวจะเปลี่ยนขึ้นอีกผืนแล้วรอเจ้าบ่าวในห้องหอเมื่อญาติส่งตัวเสร็จถือเป็นอันเสร็จพิธี (ดา คำสา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558)

ประเพณีแต่งงานกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงมีเสน่ห์ที่น่าดึงดูดใจและควรอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ไว้ เพื่อสืบทอดต่อให้เยาวชนได้ศึกษาเพราะทุกอย่างของวัตถุในงานแต่งเป็นการแสดงออกถึงความซาบซึ้งของบรรพบุรุษในการทำประเพณีแต่งงานในกลุ่มชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงมีความหมายเชิงสอนหรือให้คติสอนใจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตคู่ ประเด็นการศึกษาาคติความเชื่อเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงในแต่ละประเภทที่ผู้ศึกษา ได้ศึกษามานี้มีที่มาพร้อมกับคติความเชื่อตามลำดับ ดังนี้

1. เงินก้อน

ภาพ 8 เงินก้อน

เงินก้อน ด้านคติความเชื่อของกะเหรี่ยงเชื่อว่า เงินก้อนเป็นสัญลักษณ์ของความมั่งมีอันจะนำมาซึ่งความสุข เนื่องจากในสมัยก่อนเงินก้อนนั้นมีค่ามาก เป็นเงินที่กะเหรี่ยงใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้า ใช้จ่ายซื้อขายได้หลายอย่าง เพราะราคาสินค้าในอดีตแต่ละอย่างจะมีราคาเพียง 1 สตางค์ ถึง 25 สตางค์ ดังนิทานที่วิทยากรผู้ให้ข้อมูล (บัวคำ ปวงมาลัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า บรรพบุรุษกะเหรี่ยงได้ถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของเงินก้อนว่ามีพี่น้องสองคนซึ่งเป็นชายทั้งคู่ได้เดินทางไปหางานทำเพื่อหาเงินมาสร้างฐานะครอบครัวของตนเอง ทั้งสองเริ่มเก็บเงินจาก 1 บาท กระทั่งเป็นเงินหนึ่งร้อยบาท เก็บมาเรื่อย ๆ จนคิดว่าเพียงพอแล้ว จึงพากันกลับบ้าน คนพี่ได้แต่งงานมีครอบครัว ได้คุยปรึกษารับหรือกับภรรยาว่าเงินที่พี่ทำงานหามาได้นั้นพี่จะเอาไปซื้อไก่ วัว ควาย อย่างละคู่เอามาเลี้ยงให้มันแพร่พันธุ์ ฝ่ายเมียก็เห็นด้วย จึงช่วยกันดูแลสัตว์ของตนเองอย่างดีจนเริ่มมีจำนวนที่มากขึ้น เมื่อมีคนมาขอซื้อเขาก็ขายไปบางส่วน ที่เหลือก็ให้อยู่แพร่พันธุ์ไปเรื่อย ๆ เงินที่เขาได้จากการขายสัตว์ก็เอาไปซื้อที่ไร่ ที่นา ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาไม่ลำบากอยู่อย่างมีความสุข ส่วนน้องชายนั้นหลังจากแยกทางกับพี่ก็ได้แต่งงานมีครอบครัวเหมือนกันแต่เขาไม่มีความคิดในการใช้เงิน นำเงินที่ได้จากการทำงานใช้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเงินที่เก็บหมดลง ภรรยาเริ่มไม่พอใจจึงให้สามีไปชวนพี่ชายสามีไปทำงานหาเงินมาอีก เขาจึงออกเดินทางไปหาพี่ชายทันทีเพื่อชวนไปทำงานทำอีก แต่เมื่อมาถึงบ้านของพี่ชาย เขากลับพบว่าพี่ชายมีทุกอย่างไม่ขาดสนเหมือนเขาเลย เขาได้ตะโกนเรียกพี่ชาย พี่ชายเมื่อได้ยินเสียงก็ลงมาจากบ้าน น้องชายจึงได้ชวนพี่ให้ไปทำงานทำอีก แต่พี่ชายกลับปฏิเสธแล้วบอกน้องชายว่า พี่แก่มากแล้วคงไปทำงานไกล ๆ ไม่ได้ อีก ตอนนี้ก็ไม่ได้ลำบาก ด้วยความสงสัย น้องชายจึงซักถามพี่ชายว่าพี่มีทุกอย่างเพิ่มขึ้นได้อย่างไร พี่ชายจึงบอกว่าก็มาจากเงินที่เราเก็บกันครั้งไปทำงานนั้นแหละ โดยซื้อไก่ หมู วัว ควาย อย่างละคู่ เมื่อมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นก็เอาไปขาย แล้วเอาเงินมาซื้อที่ดิน น้องชายจึงคิดว่าที่ตนเองไม่มีทรัพย์สินเหลือคงเป็นเพราะไม่รู้จักใช้เงิน จึงไม่เหลืออะไรติดตัว พี่ชายเห็นดังนั้นด้วยความสงสารน้องจึงมอบเงินให้ส่วนหนึ่ง แล้วสอนวิธีการใช้เงินให้แก่ น้อง จะได้ไม่ลำบาก น้องชายจึงนำคำของพี่ไปใช้และสอนลูกหลานต่อ ๆ มาให้รู้จักค่าของเงิน

จากนิทานที่ได้ฟังจากการสัมภาษณ์ ในอดีตเงินมีความสำคัญมากในการสร้างครอบครัว ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่ง เงินก้อนเข้ามามีบทบาทในงานแต่งงานเมื่อมีการตกลงปลงใจระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเข้าพิธีแต่งงาน ฝ่ายชายต้องนำเงินก้อน 1 ก้อนมาให้ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นการช่วยค่าใช้จ่ายในการซื้อไก่ วัว หมู หรืออื่น ๆ ที่จำเป็น ในอดีตวัวราคาตัวละ 3 บาท ก็ใช้เงินก้อน 3 ก้อน ในปัจจุบัน เงินก้อน 1 ก้อนมีค่าเท่ากับ 5,000 บาท

2. ไก่คู่

ภาพ 9 ไก่คู่

ที่มา: [www. Hilltribe.org](http://www.Hilltribe.org)

กะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า ไก่ตัวเมียเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของฝ่ายหญิง คือ เจ้าสาว โดยธรรมชาติแล้วไก่จะเข้านอนเร็วและตื่นเช้าจะขับปลุกคนให้ตื่น กะเหรี่ยงจึงนำธรรมชาติของไก่มาใช้กับฝ่ายหญิงให้มีการกระทำแบบไก่ คือ มีความขยันในด้านการบ้านการเรือน รู้จักทำมาหากิน ซึ่งตรงกับสำนวนไทยที่ว่า ตื่นก่อนนอนทีหลัง

ไก่ตัวผู้ เป็นความเชื่อว่าเป็น สัญลักษณ์ตัวแทนของฝ่ายชาย คือ เจ้าบ่าว เป็นผู้ที่ต้องทำหน้าที่สร้างทายาทให้กับครอบครัวและขยันขันแข็งในการทำมาหากินเป็นผู้นำของครอบครัว

ไก่ที่นำมาใช้ในพิธีแต่งงาน หล้า แก้วมี (ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2558) กล่าวถึงที่มาจากความเชื่อ ของนิทานที่ว่า มีพี่น้องชายหญิงคู่หนึ่ง กำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่เล็ก อาศัยในกระท่อมด้วยกันสองคน พี่ชายชื่ออ้าย คนน้องเป็นหญิงชื่อหล้า ทั้งคู่มีสมบัติติดตัวที่พ่อแม่ให้แค่ ไก่ตัวผู้ตัวเมีย พี่ชายเป็นคนมีความคิดจึงบอกน้องว่าเราจะเลี้ยงไก่ให้มันออกไข่เป็นตัวเยอะ ๆ แล้วพี่จะซื้อช่างให้น้อง แต่น้องต้องทำตัวให้เหมือนไก่ต้องนอนแต่หัวค่ำ ตื่นเช้า และขยันเหมือนไก่ด้วย น้องก็รับที่จะทำตัวเหมือนไก่ เรื่องที่พี่น้องคุยกันได้แพร่กระจายไปถึงชาวบ้านชาวบ้านต่างก็คิดเห็นว่า พี่ชายสอนน้องได้ดีแต่คิดการใหญ่เกินไป จะเลี้ยงไก่เพื่อไปซื้อช่างจะเป็นไปได้ อย่งไร เมื่อเวลาล่วงเลยไป จำนวนไก่เพิ่มมากขึ้น พี่น้องขยันดูแลเอาใจใส่ ทำให้ไก่ตัวโตแข็งแรง พี่ชายจึงนำไก่ส่วนหนึ่งไปขายที่ตลาด เมื่อนำมาขายชาวบ้านต่างรีบแย่งมาซื้อคนละตัวสองตัว สองพี่น้องขายไก่จนหมด พี่ชายได้เก็บเงินเรื่อย ๆ เมื่อมีเงินมากพอพี่ชายได้นำเงินไปซื้อวัวมาเลี้ยงหนึ่งคู่ เลี้ยงดูแลเอาใจใส่ทั้งไก่ ทั้งวัว จนมันเพิ่มจำนวนมากขึ้น พี่ชายก็นำไปขายอีก

ได้เงินมามากพอที่จะซื้อข้างให้น้องได้สำเร็จ ชาวบ้านต่างตั้งในความสามารถของเด็กทั้งสองพากันชื่นชมในความคิด ความขยันหมั่นเพียร และการรักษาคำพูดของพี่ชายที่มีต่อน้องสาว จากแต่มีไก่สองตัวแต่สามารถซื้อข้างได้

นิทานเรื่องนี้มีอิทธิตอกะเหรียงในด้านความเชื่อ งานมงคลหรืองานพิธีกรรมต่าง ๆ ของกะเหรียงจึงจำเป็นต้องมีไก่เป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมเสมอ ประการสำคัญด้านความเชื่อของการเลือกไก่ ไก่ต้องเป็นไก่ที่มีขนสีดำหรือแดง เพราะกะเหรียงเชื่อว่าสีทั้งสองเป็นสีที่มงคล ลักษณะของไก่ต้องไม่พิการ เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมาผิดไปจากธรรมชาติ เป็นสิ่งอัปมงคลไม่เหมาะในการใช้ประกอบในงานแต่งงาน

3. เหล้าต้ม

ภาพ 10 เหล้า

กะเหรียงบ้านห้วยปิงเชื่อว่า เหล้าเป็นเสมือนยารักษาโรค และขับไล่ความเจ็บป่วยของคู่บ่าวสาวในขณะที่กำลังจะแต่งงาน บริเวณภายในบ้าน หรือตัวเรือนที่มีเตาสำหรับบูชาผีบรรพบุรุษ เป็นการประกาศให้รู้ว่าบ่าวสาวคู่นี้มีสุขภาพที่สมบูรณ์เพื่อมีทายาทสืบตระกูลแล้ว ดา คำสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558) ให้ข้อมูลว่าบ่าวสาวคู่นี้ได้ดื่มเหล้าจะมีความเจ็บป่วยมาเยือน ประวัติความเป็นมาของการใช้เหล้าในงานสำคัญแต่งงาน มีตำนานกล่าวว่าเมื่ออดีตมีสามเณรรูปหนึ่งอยู่ในศิลาในธรรม ไม่ยอมอมตะเหล้าหรืออบายมุขอื่น ๆ จนกระทั่งสึกออกมาได้แต่งงานมีเมียเหมือนชาวบ้านทั่วไป จนกระทั่งอายุ 40 ปี ก็ยังไม่มีลูก จู ๆ ก็มีอาการเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุตามมาอีก ไปรักษากับหมอดคนใดไม่หาย อาการยิ่งทรุดลง วันหนึ่งเมื่อ

นอนหลับไปได้ฝันว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์บนสวรรค์ได้มาเข้าฝัน บอกว่า ให้กินเหล้ายาตองบ้าง เพราะจะช่วยขับเลือดขับลมในร่างกาย การที่มีอาการป่วยเช่นนี้เป็นเพราะเลือดลมในร่างกายไม่ดี ให้จำไว้ว่า การกินเหล้านั้น กินน้อยเป็นยา กินมากก็มีโทษ เมื่อชายคนนี้จะตั้งต้นก็มานั่งคิดใคร่ครวญถึงที่มาของความฝัน เห็นว่าคงต้องลองเชื่อ อาการอาจจะดีขึ้นเพราะไปหาหมอดคนใดก็รักษาอาการเจ็บป่วยนี้ไม่ได้ เมื่อได้ดื่มเหล้าเข้าไปวันละนิด อาการป่วยของเขาก็ดีขึ้นทันที กระชุมกระชวยจนกระทั่งมีลูก จึงสั่งสอนให้ลูกดื่มเหล้าพอเป็นกระษัย นับแต่นั้นเป็นต้นมา เหล้าก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในงานสำคัญต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน เลี้ยงเจ้าที่ผีบ้านผีเรือน อีกหนึ่งความเชื่อ นายดา คำสา กล่าวว่า การมีเหล้าเป็นส่วนหนึ่งของพิธีใดก็ตาม ถือว่าเป็นสื่อกลางในการแสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ งานนั้นจะสำเร็จเร็วขึ้น ในงานแต่งงานการนำเหล้ามาร่วมในพิธีหรือการหอมเหล้าครอบครัวละ 1 ขวดยิ่งเป็นการแสดงความยินดีให้กับครอบครัวนั้นอย่างจริงใจ

5. เลื่อมะเดือย

ภาพ 11 เลื่อมะเดือย

เลื่อมะเดือยของหญิงกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง เป็นเสื้อที่ใช้ในงานพิธี ซึ่งนิยมตัดเย็บให้พื้นหลังเป็นสีดำ หรือสีน้ำเงิน คาดแถบสีแดง 3 แถบ และปักลูกมะเดือย ด้วยคติความเชื่อของสีและวัสดุในการถักเย็บเสื้อดังนี้

พื้นหลังสีดำหรือสีน้ำเงิน เชื่อว่าเป็นสีที่เป็นมงคลของหญิงที่กำลังจะแต่งงาน เป็นสีแทนการถูกจับจองหรือมีเจ้าของแล้ว ดังสำนวนกะเหรี่ยงว่า “หนองกินแล้วเป็นแม่เหียน” หมายความว่าป่าวสาวมีเพศสัมพันธ์กัน เพราะหลังจากผ่านการเข้าห้องหอหญิงสาวก็ไม่ใช้สาวบริสุทธิ์อีกต่อไป

แถบผ้าสีแดง เชื่อว่าเป็นสีที่มีอำนาจในการขับไล่ความชั่วร้ายที่จะมากล้ากรายหญิงที่จะแต่งงาน สีแดงเปรียบเสมือนแสง และความร้อนของไฟที่จะเผาไล่ความชั่ว ผี ปีศาจให้เผาไหม้ไปจากตัวของหญิงคนนั้น

ลูกมะเดื่อ มีรูปร่างเป็นรียาว และกลมยาว มีขนาดพอประมาณ นิยมใช้ผลรียาวมากกว่า กะเหรี่ยงเชื่อว่า หากนำลูกมะเดื่อมาติดตัวไว้เหมือนมีของวิเศษไว้กับตัว หากเจ็บป่วยสามารถนำลูกมะเดื่อมาต้มเป็นยารักษาโรคได้ ถึงแม้ต้นมะเดื่อจะจัดเป็นหญ้าชนิดหนึ่ง แต่เป็นยาสมุนไพรชั้นเลิศอีกชนิดหนึ่งที่มีสรรพคุณในการรักษาการเป็นนิ่ว เพราะในอดีตคนกะเหรี่ยงมักทานน้ำในห้วยในหนอง จึงเสี่ยงที่จะเป็นนิ่ว และอีกประการลูกมะเดื่อเป็นพืชที่กะเหรี่ยงเห็นว่ามีคุณค่าทางโภชนาการสูง รูปร่างแปลก แม้จะผ่านช่วงเวลาที่ผลแห้งก็ยังคงสวย จึงนำมาเย็บติดกับเสื้อเพื่อความสวยงาม เสื้อมักตัดเย็บเป็นรูปตัววี ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง การเย็บผลมะเดื่อใส่ใช้วิธีร้อยด้วยเส้นด้ายและเย็บติดเสื้อตั้งแต่ข้างล่างไปถึงราวนม ท่อนบนขึ้นไปปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นสีเดิมของเสื้อ ส่วนปลายแขน และคอปกด้วยลูกมะเดื่อ

6. กระติบข้าว

ภาพ 12 กระติบข้าว

การนำกระติบข้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องใช้ในพิธีกรรมแต่งงานของกะเหรี่ยงนั้น ดา คำสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558) กล่าวถึงที่มาของกระติบข้าว โดยกล่าวว่า “กระติบข้าว” มีที่มาจากกรณีที่กะเหรี่ยงได้อาศัยใกล้ชิดกับธรรมชาติ มองเห็นสภาพของสิ่งมีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาไป การไปทำไร่ข้าวบนตอยของกะเหรี่ยง ต้องพกพา

ข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วไปรับประทานเป็นมือเที่ยงด้วย ซึ่งมักนิยมใช้ใบตองตึง หรือใบกล้วยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งใบตองตึงหรือใบกล้วยนั้นมีความทนทาน แต่สภาพของวัสดุประเภทนี้ไม่เหมาะแก่การพกพาไปในระยะเวลาที่นาน ๆ อาจทำให้ข้าวแห้ง ใบไม้ก็เปราะแตกหักได้ ด้วยสภาพแวดล้อมของบ้านห้วยบึงที่มีป่าไผ่เยอะตามธรรมชาติ คนเฒ่าคนแก่จึงได้มีการคิดนำวัสดุเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ โดยการตัดไม้ไผ่ มาจักเป็นดอกสานให้เป็นรูปร่างของกระติบ ความคงทนของกระติบย่อมมีมากกว่าใบไม้ สามารถพกพาไปไหนต่อไหนได้เป็นเวลานาน ข้าวที่อยู่ในกระติบก็ไม่แห้งหรือแฉะด้วย

หากบ้านใดมีงานแต่งงาน กะเหรี่ยงทุกหลังคาเรือนจะนำข้าวสุกจัดใส่กระติบข้าวมาบ้านเจ้าสาวหรือบ้านเจ้าบ่าวเพื่อเป็นการร่วมงานมงคล ถือว่าเป็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการรวมความสามัคคีใหญ่ของหมู่บ้าน การสร้างครอบครัวใหม่เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยกันได้ นอกจากนี้ ในช่วงเวลาของการรับประทานอาหาร กระติบข้าวของทุกครอบครัวจะถูกแจกจ่ายให้ทานกันทั่วหน้า กระติบจึงเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต การนำกระติบข้าวมาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีแต่งงาน จึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึง ความไม่ขัดสน ความอุดมสมบูรณ์ของคู่บ่าวสาว

7. ย่าม

ภาพ 13 ย่าม

ในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยง “ย่าม” (กะเหรี่ยงเรียกว่า เถอว หมายถึง ที่ใส่สิ่งของ) เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้และนิยมพกพาติดตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อเอาไว้ใส่สิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เงิน ยาสูบ หรือเครื่องรางของขลัง ฯลฯ หรือในกรณีเข้าป่าผู้ชายกะเหรี่ยงยังสะพายย่ามเข้าป่าด้วย ในอดีตผู้ชายกะเหรี่ยงมักเข้าไปหาสมุนไพร หาของป่า ล่าสัตว์ มาเป็นอาหารแล้วเก็บสิ่งของเหล่านั้นไว้ในย่าม คติความเชื่อในการนำย่ามมาเป็นเครื่องใช้อย่างหนึ่งในพิธีแต่งงานมาจากการที่ย่ามมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในเวลาเข้าป่า เวลาเดินทาง สื่อถึงวิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างเรียบง่าย

8. เสื้อเจ้าป่าว

ภาพ 14 เสื้อเจ้าป่าว

ดา คำสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558) กล่าวว่า ลักษณะของเสื้อเจ้าป่าวแขนจะสั้นเพื่อให้สะดวกในเวลาทำงาน และสีของเสื้อจะไม่มีกฏตายตัวใช้สีใดก็ได้ แต่ชายกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง มักนิยมสวมใส่เสื้อสีชมพูปนแดง เสื้อเจ้าป่าวจะถูกสวมใส่เฉพาะในพิธีกรรมสำคัญ 2 พิธีกรรม คือ ประเพณีแต่งงาน และประเพณีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เสื้อของเจ้าป่าวจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นผู้ชายเต็มตัว

9. ซิ่น

ภาพ 15 ซิ่นแต่งงาน

ซิ่น มาจากความเชื่อในเรื่องของสถานภาพการถูกจับจองและแต่งงานแล้ว ตามจารีตประเพณีบังคับให้หญิงที่แต่งงานสวมใส่ผ้าซิ่นทุกคน โดยกำหนดให้ผู้หญิงกะเหรี่ยงแสดงสัญลักษณ์ของการมีสามีด้วยการแต่งกายที่แตกต่างจากการเป็นสาวอย่างสิ้นเชิง ลักษณะการแต่งกายของสาวบริสุทธิ์จะแต่งกายด้วยชุดสีขาว ทรงกระสอบ ชุดไม่ค่อยมีลวดลายในตัวผ้ามาก ขณะที่หญิงที่แต่งงานแล้ว เลือกว่าผ้าซิ่นจะแยกออกจากกันเป็น 2 ท่อน ด้วยความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้จึงสื่อให้เห็นว่าผู้หญิงที่แต่งงานนั้นเป็นฝ่ายที่ต้องทำหน้าที่สืบตระกูลและเป็นหัวหน้าในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว ฉะนั้นผู้หญิงกะเหรี่ยงจึงมีหน้าที่รักษาจารีตประเพณีไม่ให้สูญหายหรือเสื่อมจากการผิดจารีตประเพณีซึ่งอาจเกิดจากความไม่รู้ หรือความผิดพลาดที่เป็นเหตุการณ์สุดวิสัย

ซิ่นในพิธีงานแต่งงานจะมีด้วยกัน 2 ผืน ซึ่งมีหลักการใช้แตกต่างกัน คือ

1. ซิ่นผืนแรกที่ใช้ในห้องแต่งงาน (ห้องที่มีเตาไฟบูชาผีบรรพบุรุษ) กะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นซิ่นที่มีความศักดิ์สิทธิ์ คือ เป็นซิ่นที่เป็นมงคลแก่ตัวของเจ้าสาว ช่วยขับไล่ผีร้าย หรือโรคภัยไข้เจ็บที่จะเข้ามารบกวน ลวดลายของผ้าซิ่นแสดงถึงความขยันหมั่นเพียรของผู้ทอ ยิ่งลวดลายมีมากก็ยิ่งแสดงถึงความหมั่นเพียรมากเท่านั้น เอกลักษณะเฉพาะตัวของลวดลายผ้าซิ่นผืนแรกดังที่เห็นจากภาพ กระบวนการทอ การย้อมด้วยสีธรรมชาติ และมีความต้องถูกต้องตามรูปแบบ

ลวดลายดั้งเดิมของชุดที่ได้รับการถ่ายทอดมา ฉะนั้นผ้าซิ่นของกะเหรี่ยงบ้านหัวปิงจึงมีลักษณะเดียวกันหมดทุกครัวเรือน เจ้าสาวต้องเก็บรักษาผ้าซิ่นผืนนี้ไว้ตราบจนถึงลูกหลาน เพราะเชื่อว่าเมื่อเวลาผ่านไปให้นำซิ่นมาตัดเป็นซิ่นเล็ก ๆ มอบไว้ให้แก่ลูกหลาน จะเกิดความปลอดภัยแก่ตัวคนที่ครองผ้าไว้ โดยเฉพาะอุบัติเหตุ หรือเวลาเผชิญเหตุการณ์อันตรายที่ไม่ได้คาดคิด

ภาพ 16 ซิ่นเข้าหอ

2. ซิ่นผืนที่สอง เป็นซิ่นที่แสดงถึงการสิ้นสุดของความเป็นโสด เพราะต้องสวมใส่ทันทีหลังออกมาจากห้องพิธีแต่งงานเพื่อใช้ในการเข้าร่วมห้องกับเจ้าบ่าวหลังเสร็จสิ้นพิธีแต่งงาน ซิ่นผืนนี้จะใช้นุ่งจนกว่าจะไม่สามารถใช้นุ่งได้อีกต่อไป ไม่ค่อยมีการเก็บรักษาเหมือนซิ่นตัวแรก ลักษณะของซิ่นจะโดดเด่นในการใช้สีที่สดใส ลวดลายเน้นตรงกึ่งกลางของผ้าซิ่น ซึ่งผู้ทอต้องคิดลวดลายขึ้นเองตามความรู้ความสามารถของตนเอง

10. น้ำตัน

ภาพ 17 น้ำตัน

กะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงถือกำเนิดมาจากน้ำเต้า ดังนิทานที่ดา คำสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558) เล่าให้ฟังว่า มนุษย์ทั้งโลกมีพ่อแม่คนเดียวกัน ด้วยว่าสมัยก่อนเกิดไฟไหม้แผ่นดินบนโลก เทวดาบนสวรรค์เห็นดังนั้นเกิดความสงสาร จึงได้เปล่งเสียงออกมาว่า ให้เหลือคนบนโลกนี้เป็นหญิง 1 คน ชาย 1 คน เมื่อเวลาผ่านไป ชายหญิงคู่นี้ต่างซัดเซพเนจรเดินทางไปเรื่อย ๆ จนวันหนึ่งเดินทางมาอยู่ใกล้ ๆ กัน ณ ริมห้วยคนละฝั่ง ฝ่ายหญิงนอนบนต้นไม้ทางทิศตะวันออก ฝ่ายชายนอนบนต้นไม้ฝั่งทิศตะวันตก ครั้นเวลาเช้าต่างฝ่ายต่างลงมาจากต้นไม้เพื่อที่จะล้างหน้า ต่างประสบบพบหน้ากัน ฝ่ายชายก็ถามว่าน้องมาจากไหน ฝ่ายหญิงก็ตอบว่ามาจากทิศตะวันออก พุดคุยซักถามกันสักครู่ก็พากันมาสร้างบ้านเรือนอยู่ด้วยกัน เพื่อให้เป็นหลักแหล่ง ความใกล้ชิดสนิทสนมทำให้ทั้งคู่ตกลงที่จะครองคู่เป็นครอบครัวเดียวกัน เวลาผ่านไปฝ่ายหญิงได้ตั้งท้องและคลอดลูกออกมา ซึ่งปรากฏว่าไม่ใช่คนแต่เป็นน้ำเต้า (ปะน้า) 1 ลูก ฝ่ายชายบอกว่าจะเอาน้ำเต้านี้ไปบูชาบนหินเหนือน้ำตก เพราะไม่ใช่ลูกคนแต่เป็นน้ำเต้า เมื่อเอาน้ำเต้าไปวางแล้วต่างพากันกลับบ้าน คืนนั้นฝนตกลงมาอย่างหนัก ได้พัดพาน้ำเต้าลอยลงมายังบ้านของคู่สามีภรรยา นั้น โดยไหลมาอย่างแรงตามกระแส น้ำที่กระทบกับหินทำให้น้ำเต้าแตกออก ทันใดนั้นก็มียักษ์ออกมาจากน้ำเต้ามีจำนวนถึง 101 คน ส่งเสียงร้องไห้แงง สามีภรรยาที่อยู่บนบ้านได้ยินเสียงก็แปลกใจจึงลงมาดูและพบเด็กทารก ก็แปลกใจว่าเด็กมา

จากที่ใด เด็ก 101 คนจึงเป็นที่มาของ ภาษา 101 ภาษา ภาษาที่แตกต่างกันนั้นมาจากเด็กแต่ละคนสำลักรน้ำจึงทำให้ออกเสียงไม่เหมือนกัน ยกเว้นกะเหรี่ยงที่ไม่ได้สำลักรน้ำจึงยังคงพูดภาษาเดิมของพ่อแม่อยู่ เพราะออกมาก่อน กะเหรี่ยงเป็นที่จึงอาศัยอยู่ตามขุนห้วย เสียสละให้น้องไปหาที่อยู่ทีสุขสบายตามที่ราบ ที่ซึ่งมีความเจริญ ส่วนที่ลำบากกะเหรี่ยงผู้ที่จะอยู่ลำบากเอง

ด้วยเหตุนี้ น้ำเต้า จึงเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง “ทีเดอ” คือคำที่กะเหรี่ยงใช้เรียกน้ำเต้า เป็นภาษาสำหรับเก็บน้ำชนิดหนึ่ง ใช้ในการบรรจุน้ำในเวลาเดินทางไปไร่ไปสวน สะดวกในการพกพา ซึ่งแต่เดิมทำขึ้นมาจากลูกน้ำเต้า คือนำมาตัดขั้วเอาเมล็ดข้างในออกก็บรรจุน้ำได้ทันที ชาวกะเหรี่ยงในอดีตใช้น้ำเต้าใส่น้ำดื่มในการไปทำไร่นาบนดอย สามารถรักษาความเย็นของน้ำได้ดี ลักษณะพิเศษของน้ำเต้าที่ทำมาจากดิน คือ มีความเย็นเป็นธรรมชาติ กลิ่นหอมอ่อนของดินเผา น้ำเต้าจึงสื่อความหมายถึงความเย็น เป็นการสอนให้การครองคู่ของคู่บ่าวสาวที่แต่งงานมีความเมตตาเมื่ออีกคนหนึ่งเป็นไฟอีกคนหนึ่งต้องเป็นน้ำ เหมือนดั่งน้ำจากน้ำเต้า

11. ผ้าห่ม

ภาพ 18 ผ้าห่ม

บัวคำ ปวงมาลัย (ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า การนำผ้าห่มมาใช้เป็นเครื่องใช้ในประเพณีแต่งงาน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสืบทอดความคิดของบรรพบุรุษสืบต่อกันมา ผ้าห่มเป็นสัญลักษณ์ของการให้ความอบอุ่นซึ่งกันและกัน เนื่องจากการสร้างครอบครัวต้องอาศัยพื้นฐานของความรัก และร่วมกันสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว ดังนั้นในคืนเข้าหอคู่แต่งงานใหม่จึงต้องอาศัยความอบอุ่นจากผ้าห่มเพื่อสร้างความอบอุ่นให้กัน

12. ตะกร้า

ภาพ 19 ตะกร้า

ด้วยวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงผูกพันกับการใช้ชีวิตกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การทำไร่บนดอยที่ต้องอาศัยการเดินทางด้วยเท้าเข้าไปยังสถานที่ทำการเพาะปลูก ความลำบากในการขนย้ายสิ่งของหลากหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งหากถือหรือหิ้วก็เป็นการไม่สะดวกเท่าที่ควร กะเหรี่ยงรุ่นเก่าจึงได้คิดสร้างตะกร้าขึ้นมาเพื่อใช้หุนแรง เป็นอุปกรณ์ที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงใช้ในการเก็บพืชผลทางการเกษตรหรือของป่าต่าง ๆ ในเวลาเดินทางกลับบ้าน กะเหรี่ยงห้วยปิงเรียกว่า “ก้อ” ทำมาจากไม้ไผ่ที่มีความแข็งแรงและหนา จักสานแบบละเอียดมีความคงทนสามารถใช้ได้นาน นอกจากนี้ยังใช้เก็บเสื้อผ้า เก็บเมล็ดข้าว ข้าวโพด เพราะมีความถี่ ไม้รั้ว สามารถเก็บวัสดุต่าง ๆ ได้อีกหลาย ด้านคติความเชื่อในการนำตะกร้ามาใช้ในพิธีแต่งงานของกะเหรี่ยงเชื่อว่า ตะกร้าเป็นสิ่งที่ใช้เก็บสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวให้มีจำนวนที่มากขึ้นอันจะทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ขัดสน

13. กระจดั่ง

ภาพ 20 กระจดั่ง

กระจดั่งเป็นเครื่องมือใช้สอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันของกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง ที่มีประโยชน์มาก เช่น ใช้ผัดข้าวหลังจากตำข้าวเปลือกจากครกมองของชาวกะเหรี่ยงแล้ว แต่ยังมีเปลือกข้าวที่เรียกว่า กาก ปะปนอยู่ จะต้องนำมาผัดด้วยกระจดั่ง ซึ่งต้องใช้ความชำนาญและการฝึกฝนเพื่อไม่ให้ข้าวสารหล่นออกจากกระจดั่ง กระจดั่งเป็นเครื่องมือใช้อย่างหนึ่งในประเพณีแต่งงานกะเหรี่ยงที่แสดงสัญลักษณ์ในด้านปรัชญาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งกำลังจะเริ่มต้นขึ้น โดยนำลวดลายของกระจดั่งด้านหน้าและด้านหลังที่มีความแตกต่างกันมาเปรียบเทียบกับ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ด้านหน้าลวดลายของกระจดั่งเป็นคู่ ๆ หมายถึง การไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน ส่วนด้านหลังมีการสานเป็นลวดลายกดทับกัน หมายถึงการเอาวัดเอาเปรียบ และกระจดั่งยังมีความเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่ยึดถือสืบต่อกันมาแต่โบราณว่าหญิงกะเหรี่ยงที่ผัดข้าวเป็นมีความเป็นกุลสตรีในเรื่องงานบ้านงานเรือนและต้องแบกรับภาระหน้าที่หนักในการเตรียมอาหารการกินให้แก่ครอบครัว

14. ฝ้ายมัดมือ

ภาพ 21 ฝ้ายมัดมือ

การ"มัดมือ"ด้วยด้ายดิบ (ผูกข้อมือ) กะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงมีคติความเชื่อว่า จะก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลสืบไปในด้านชีวิตคู่แก่คู่บ่าวสาว ดา คำสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558) อธิบายความเป็นมาของด้ายมัดมือว่า ด้ายดิบนี้มาจากการที่กะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง นิยมทอผ้าใช้เองและวัสดุที่ใช้ทำด้ายก็มีการปลูก เก็บผลผลิตเอง ซึ่งมาจากผลฝ้ายที่แก่จัดจนปริแตกเป็นปุยฝ้ายสีขาว ก็นำมา "ฮีด" คือนำเข้าเครื่องรีดเอาเมล็ดออกจากปุยฝ้าย เสร็จแล้วนำมาตีให้ปุยฝ้ายมีความนุ่ม ม้วนให้เป็นเส้นยาว เข้าเครื่องปั่นด้ายให้เป็นเส้น ถือว่าเสร็จ เรียกว่าด้ายดิบ ซึ่งไม่ผ่านการย้อมสี การนำด้ายมาใช้เป็นเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานสื่อให้เห็นว่า สีของด้ายที่ขาวบริสุทธิ์ มีความเหนียวพอดี แต่หากดึงแรงเกินไปด้ายก็ขาด ก็เหมือนกับชีวิตคู่ที่ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ฉะนั้นการอยู่เป็นคู่สามีภรรยาต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาให้กัน ค่อย ๆ พุดจากัน

15. มีด

ภาพ 22 มีด

มีดเป็นสัญลักษณ์ของความผูกพันกับวิถีชีวิตของกะเหรี่ยง ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดก็ตามกะเหรี่ยงจะขาดมีดซึ่งเป็นอาวุธและเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ทำมาหากินไม่ได้ มีดจึงเป็นเครื่องมือในการก่อสร้างตัว ตา คำสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2558) อธิบายว่า ทุกครอบครัวมีมีดในบ้านทุกหลัง แม้เจ้าบ่าวจะแต่งงานเข้าไปอยู่ในบ้านของเจ้าสาว มีดบ้านเจ้าสาวก็มี แต่เชื่อกันว่า การที่จะสร้างอะไรเป็นของตัวเองได้ต้องอาศัยมีดของตนเองก่อน จึงได้นำมีดเข้ามาเป็นเครื่องใช้ในพิธีแต่งงาน กะเหรี่ยงกับมีดจึงมีความผูกพันกัน

16. เสียม

ภาพ 23 เสียม

ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงใช้เสียมเป็นเครื่องมือสำหรับขุดหลุม ขุดดิน ปลูกต้นไม้ ขุดเผือก ขุดมัน ขุดปู ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และส่วนมากยังนิยมใช้ขุดหลุมขนาดเล็ก ลึก เช่น เมื่อถึงยามปลูกข้าวของกะเหรี่ยงบนดอยก็ตามที่มีการฟันถางเรียบร้อยแล้ว ผู้ชายส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใช้เสียมในการขุดหลุม เป็นแถวเรียงไป ในขณะที่ฝ่ายหญิงต้องหยอดเมล็ดข้าวลงไป ในหลุมแล้วกลับให้เรียบร้อยตามฝ่ายชายไป นอกจากนี้ยังใช้เสียมในการถางเอาหญ้าที่ขึ้นแซมต้นข้าวก็ได้เช่นกัน คิดความเชื่อในการใช้เสียมเอาเข้ามาใช้ในพิธีแต่งงานไม่แตกต่างจากมีดมากนัก กล่าวคือเสียมเป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงชีพของกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม แต่การใช้เสียมในการสื่อความหมายนั้น จะเป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิตโดยผ่านความแข็งแกร่งของเหล็ก

บทที่ 5

บทสรุป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงานชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน” มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์ของเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน ตามคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากวิทยากรชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงที่มีความรู้ มีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านห้วยปิง และเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้เป็นอย่างดีในเรื่องพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยง โดยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมก็นำหลักวิชาการมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ แล้วนำเสนอผลการศึกษาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน นั้นประกอบด้วย

1. เงินก้อน
2. ไก่คู่
3. เหล้าต้ม
4. เสื่อมะเดื่อ
5. กระติบข้าว
6. ย่าม
7. เสื่อเจ้าบ่าว
8. ชิน
9. น้ำต้น
10. ผ้าห่ม
11. ตะกร้า
12. กระดัง
13. ผ้ายมัดมือ
14. เสียม
15. มีด

เครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ที่ใช้ในการประกอบพิธีแต่งงานดังกล่าวล้วนเป็นสัญลักษณ์อันบ่งบอกถึงความหมายของการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวใหม่ สามารถอธิบายตามคติความเชื่อของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ว่ามาจากนิทาน เรื่องเล่าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่ต้องการให้สืบทอด รักษาความเป็นชนชาติกะเหรี่ยง และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เครื่องใช้เหล่านี้ที่ใช้ในพิธีแต่งงานได้สื่อความหมายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เงินก้อน เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งมี เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเข้ามามีบทบาทในการสร้างครอบครัว
2. ไก่คู่ นิยมไก่ที่มีขนสีดำหรือสีแดงที่มีลักษณะสมบูรณ์ เพราะถือว่าเป็นสิริมงคลของกะเหรี่ยง โดยใช้ไก่ตัวผู้และไก่ตัวเมีย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความขยันขันแข็งในการทำงานและการดำรงชีวิต
3. เหล้าต้ม เป็นเสมือนยารักษาโรค ซึ่งจะขับไล่ความเจ็บป่วยของคู่บ่าวสาว นอกจากนั้นยังเป็นสื่อกลางการสื่อสารระหว่างคนและสิ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติ
4. เลื้อมะเดื่อ เป็นสัญลักษณ์ของการถูกจับจองหรือการมีเจ้าของแล้วซึ่งสิของเลื้อมีอำนาจในการขับไล่ความชั่วร้าย
5. กระจิบข้าว เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึง ความอุดมสมบูรณ์ของคู่บ่าว
6. ย่าม เป็นสัญลักษณ์ของการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย
7. เลื้อเจ้าบ่าว เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาย เหมาะสมพร้อมเป็นผู้นำของครอบครัว
8. ซิ่น เป็นสัญลักษณ์ของการถูกจับจองสามารถแบ่งได้เป็น 2 ผืน คือ ซิ่นแต่งงาน ซึ่งถือเป็นซิ่นที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ช่วยขับไล่ผีร้าย หรือโรคภัยไข้เจ็บ และซิ่นเข้าหอที่แสดงถึงการมีชีวิตคู่
9. น้ำต้น ภาชนะใส่น้ำที่บ่งบอกถึงความเยือกเย็น ซึ่งคู่บ่าวสาวจะมีชีวิตครอบครัวที่ราบรื่น นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงยังถือว่าน้ำต้นเป็นจุดกำเนิดของกลุ่มชนกะเหรี่ยงอีกด้วย
10. ผ้าห่ม เป็นสัญลักษณ์ของความอบอุ่นระหว่างคู่บ่าวสาวที่จะมอบให้แก่กัน
11. ตะกร้า เครื่องใช้จักสานในการเก็บเกี่ยวพืชผล เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอยู่ที่ดีมีแต่เพิ่มพูน
12. กระจด เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตประจำวันของหญิงกะเหรี่ยง และเป็นการแสดงความสามารถในด้านการบ้านการเรือน

13. ฝ่ายมัดมือ ด้วยสี่ขาบริสุทธิ มีความเหนียวพอดี เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตคู่ที่ต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาให้กัน

14. เสียม เป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิตโดยผ่านความแข็งแกร่งของเหล็ก

15. มีด เป็นสัญลักษณ์สื่อให้เห็นอำนาจและหน้าที่สร้างอันยิ่งใหญ่ของผู้ชาย

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงยังคงมีการรักษาขนบประเพณีการแต่งงานของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น ด้วยวิธีการอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นในการสอนหลักการดำเนินชีวิตคู่ของตนเอง โดยแฝงปรัชญาทางด้านแนวคิดสอดแทรกลงไป ผ่านเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงแต่ละประเภท ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนและแสดงคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงได้อย่างแยบยล สามารถสะท้อนภาพและแนวคิดให้บุคคลที่ได้พบเห็นพิธีและกระบวนการขั้นตอนพิธีแต่งงานนั้น ได้แง่คิด ข้อเตือนใจ ในการใช้ชีวิตคู่ที่ได้ผลนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ประเพณีการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงในแต่ละครั้งยังคงได้รับการสืบสานวิธี ขั้นตอนการแต่งงาน เครื่องใช้ในพิธีแต่งงานที่หลากหลายที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจของคู่บ่าวสาว ญาติผู้ใหญ่ ชาวบ้านที่มาร่วมงาน และเป็นการปลูกฝังความเชื่อให้แก่เยาวชนได้ซึมซับ รับรู้ สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง ประเพณีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิงมีวิธีการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งแนวการสอนที่ผ่านเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานก็ได้สอดคล้องกับทฤษฎีมายาคติ คือ เครื่องใช้ในพิธีแต่งงาน แทนสัญลักษณ์ความหมายที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์

แต่หากมองดูสภาพการณ์สังคมในช่วงเวลาที่ผ่านไปตามกาลเวลา และความก้าวหน้าของการดำเนินชีวิตที่ทันสมัยที่ขึ้นอยู่กับกระแสวิวัฒนาการของสังคมและสื่อเทคโนโลยีที่มีมากมายกว้างขวาง อาจดูตกสิ้นความเป็นธรรมชาติของกะเหรี่ยงบ้านห้วยปิง และขนบธรรมเนียมประเพณี การจะรักษาไว้ซึ่งประเพณีการแต่งงานที่ดั้งเดิมไม่ให้หายไป การสร้างครอบครัวโดยอาศัยเครื่องใช้เป็นสื่อในการดำรงตนให้อยู่เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์นั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าคนในชุมชน บ้านห้วยปิงจะคงรักษาไว้ซึ่งประเพณี เครื่องใช้ แนวคิดอันดั้งเดิมของบรรพบุรุษให้อยู่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไปให้นานที่สุดเพียงใด

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในการศึกษาสัญลักษณ์เครื่องใช้ในพิธีแต่งงานกะเหรี่ยง ควรศึกษาจากกะเหรี่ยงหมู่บ้านอื่นนำมาเปรียบเทียบถึงสาเหตุความเหมือนและความแตกต่างกันของเครื่องใช้แต่ละประเภท
2. ศึกษาผลกระทบของวิวัฒนาการสมัยใหม่ที่อาจส่งผลต่อประเพณีแต่งงานของชาวกะเหรี่ยง และการเปลี่ยนแปลงของเครื่องใช้ในพิธีแต่งงานระหว่างอดีตกับปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ สายปิ่นตา. (2547). วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัล.
- กาญจนา อินทรสุวานนท์. (2553). ความเชื่อและพิธีกรรม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช.
- กิ่งแก้ว อัดถาการ. (2520). ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2549). กะเหรี่ยง:หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิวา คงนาดี และคณะ. (2556). โครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงภาคตะวันตก. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายและประสานราชการภูมิภาค.
- นิลิตชั้นปีที่ 5. (2553). การศึกษาสำรวจชุมชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. ศศ.บ, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. (2529). วรรณคดีเกี่ยวกับวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: นิตกุลการพิมพ์.
- บรรจง สกลชาติ. (2526). วัฒนธรรมจะมีส่วนช่วยชาติได้อย่างไรในการศึกษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). ไทยสิบสองปันนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ผะอบ นະมาตร์ และคณะ. (2555). ผ้าและการสืบทอดความรู้เรื่องผ้า:กรณีศึกษากะเหรี่ยงปอว์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และสุพรรณบุรี. นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระยาอนุমানราชชน. (2505). วัฒนธรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พจนา นุम्मหันต์ และคณะ. (2555). วิถีวัฒนธรรมอนุรักษ์และพัฒนาชนเผ่าสู่เชิงพานิชย์ผ้าทอกะเหรี่ยงภาคเหนือ. สืบค้น เมื่อ 25 สิงหาคม 2558, จาก https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/1366/ITFD_56_01.pdf?sequence=1
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- พวงพกา ประเสริฐศิลป์. (2542). ประเพณีกับการเปลี่ยนตามกระแสวัฒนธรรมโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- รัชกรรณ์ อุแสง.(2541). ความเชื่อและประเพณีของชาวกะเหรี่ยงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เกษตรบ้านห้วยหยวก ตำบลแม่วีน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วท.บ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมัย สุทธิธรรม. (2541). สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง:กะเหรี่ยง. นนทบุรี: เลิฟแอส ลิฟเพรส.
- สังคีต จันทนะโพธิ. (2554). คนภูเขาชาวกะเหรี่ยง. นนทบุรี: พิมพ์ธาร.
- สังคีต จันทนะโพธิ. (2554). ประเพณีมีเมียกะเหรี่ยง. นนทบุรี: อนิเมทกรุ๊ป.
- สุรจิตลักษณ์ ดีผดุง. (2536). ชีวิตและจารีตประเพณี:กะเหรี่ยงโปว์. นครปฐม: สถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา.
- สุวรรณ กสินพงศ์ และคณะ. (2552). พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วีระ บวรมโนกุล. (2539). สื่อบนไลน์, จาก <http://www.pgazkoenyau.com/content/view/92/5/>
- เวธกา เสวตบุรี. (2554). แนวทางการฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2558, จาก<http://rlocal.kru.ac.th/index.php/th/2013-12-09-04-41-30/354-2014-06-03-06-49-29>
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา. (2551). สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก <http://www.contothailand.org/independentfile/INDEX.ASP>.
- หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล. (2522). ประเพณีไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- อัฉลา เทียมสระคู. (2536). ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยญ้อ:ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านแขง บาดาล. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2558, จาก<http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1192536000147>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ภาพถ่ายการสัมภาษณ์วิทยากร

ภาพ 24 สัมภาษณ์นางหล้า แก้วมี

ภาพ 25 สัมภาษณ์นางบัวคำ ปวงมาลัย

ภาพ 26 สัมภาษณ์นายดา คำสา

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล นางสาวณัฐฉิลา ปูเงิน
วัน เดือน ปี เกิด 13 เมษายน 2527
ที่อยู่ปัจจุบัน 187 หมู่ 3 ตำบลบ้านปรวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน 51160
ที่ทำงานปัจจุบัน 92 หมู่ 6 ตำบลแม่เมาะ อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง 52220
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันครู

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2557 พนักงานศาสนการด้านการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมอุปถัมภ์
วิทยา สำนักงานพระพุทธศาสนา
พ.ศ. 2554 ครูผู้สอน โรงเรียนเซียงคำคริสเตียน สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน
พ.ศ. 2550 พนักงานราชการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาพิเศษ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชา
การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลงานการตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ณัฐฉิลา ปูเงิน. (ผู้บรรยาย). (11 มิถุนายน 2559). วิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีแต่งงาน
ชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยปิง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน. ใน การประชุมทาง

วิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2. (หน้า 510 – 518). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผลงานการตีพิมพ์ด้านอื่น ๆ -